
UNITÁRIUS ÉLET

---

56. ÉVFOLYAM 4. SZÁM
2002. JÚLIUS–AUGUSZTUS

Kéthavonta megjelenő folyóirat

A TARTALOMBÓL

„Vagyok, aki vagyok”

Én Istenem, legyek vidám...!

Egyházi hírek

Unitárius Világtalálkozó Szejkén

Az IARF 31. Világkongresszusa

IRF-konferencia, 2002. Magyarország

Kereszténység és kultúra

Kossuth Lajos és az unitáriusok

Egy könyv és a róla szóló vélemény

János Zsigmond

A dialógusról

Unitárius portrék

A Liberté rabja

– beszélgetés Gellérd Judittal

Egyházközségeink életéből

*100 éves a füzesgyarmati unitárius
egyházközség*

Tompa László ERDÉLYI ARATÁS

Péter-Pál elmúlt, jó sok napja már,
S még aratatlan az egész határ.

Kicsit megkésétt bizony a vetés,
S ami termett: a szem is oly kevés.

De ami végre így is csak kerül:
Magam izzadtam érte emberül.

Nem segített szerencse vakeset –
Maga az Isten is csak keveset!

Sőt olykor éppen ő bocsátgatott
Földemre egy kis jégverést, fagyot.

De legyen áldott: nem hagyott henyén
Heverni, s ím csak megedződtem én.

Így készítek – míg életem szakad –
Termőbb jövődőt, vígabb nyarakat!

Unitárius vallási műsorok a médiában

MAGYAR TELEVÍZIÓ
1-es csatorna

Istentisztelet-közvetítés
szeptember 29., vasárnap, 10.00
Őszi hálaadó istentisztelet

„Örömhír”
című műsor
december 15., vasárnap 15.30

MAGYAR RÁDIÓ
Kossuth adó

Istentisztelet-közvetítés
november 10. vasárnap 10.00

„Egy az Isten”
című unitárius félóra
szeptember 27., péntek 13.30
október 25., péntek 13.30
december 27., péntek 13.30

Új könyvajánlatok az Unitárius könyvesboltban:

Boros György unitárius püspök naplója 1926–1941, Kolozsvár, 2001.

Gromon András: Ki dobja az első követ? Budapest, 1999.

Két könyv az egyedülvaló Atyaistennek, a Fiúnak és a Szentléleknek hamis és igaz ismeretéről – Gyulafehérvár 1568. Kiadja az Unitárius Egyház, Kolozsvár 2002.

Gellérd Imre: Négyszáz év unitárius prédikációirodalma, Kolozsvár, 2002.

Nagy Ödön – Hermán János – Nyitrai Mózes: Palástban, Marosvásárhely, 2001.

Nyedi György: Válogatott művei, Téka sorozat

A Teremtmények Arca – a XX. század legszebb magyar versei, Kolozsvár, 2002.

Magyarok a világban: Kárpát medence, Budapest, 2000.

Encyclopedia Hungarica I–IV. kötet

Százéves a füzesgyarmati unitárius egyházközség – füzet.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Az aláírt cikkekért a szerzők viselik a felelősséget.

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

Folyóiratunk minden páros hónap végén jelenik meg.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:
Balácsi László

Főszerkesztő:
Kászoni József

Főszerkesztő-helyettes:
Léta Sándor

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2–4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 311-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:
egyházi központunkban személyesen,
vagy egyházi csekkben.
Évi előfizetési díj: 1200,- Ft
Egyes szám ára 200,- Ft
Megjelenik kéthavonta.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Nyomdai előkészítés:
Kovács Gyula

Készült:
az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben
Felelős vezető: Balogh Mihály

HU ISSN 0133-1272

A figyelmes olvasó bizonyára észrevette, hogy utolsó számunk impresszumából kimaradt Muszka Ibolya főszerkesztő-helyettes neve, aki 2001 februárjától állt a lap élén, és lelkiismeretes következetességgel végezte azt a munkát, amelyre megválasztották.

Muszka Ibolya könyvtáros-levéltáros és hitoktatói tevékenysége mellett látta el az Unitárius Élet szerkesztésével járó teendőket úgy, hogy az előbb említett két hivatásának is maradéktalanul eleget tett. Az Unitárius Élet ebben az időszakban nyerte el jelenlegi arculatát, beosztását és vált rendszeressé egyes rovatok állandó szerepelte-tése, mint például a „Kereszténység és kultúra” című rovat jelenléte az újságban.

Ezt a munkát sajnos nem tudta tovább vállalni és folytatni, mivel a közeljövőben különböző vizsgák letételére készül, amelyhez sok sikert kíván neki a Szerkesztőség, megköszönve eddigi tevékenységét és részvételét az evangélium szolgálatának közös ügyében.

(Szerkesztőség)

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:
www.unitarius.hu
http://unitarius.lap.hu

„Vagyok, aki vagyok”

Általános egyházi beszéd

2 Móz. 3, 14

Van egy kérdés, amelyről nem lehet igazán írni, de nem lehet nem írni sem. A kérdés így hangzik: Hogyan lehet megtalálni, és egyáltalán, milyen Isten?

Gyermekkorom csöndes estéi jutnak eszembe, amikor teljes ráfeledkezéssel beszélgettem Istennel, tudtam, hogy hogyan néz ki, milyen is Ő. Aztán „felnőve” már másként „láttam” mindent. Rájöttem arra, hogy a világot nem lehet egyértelműen hívőkre és hitetlenekre osztani, hogy hitvilágunk nem fehér és nem fekete, hanem sokkal inkább a kattó sokféle keveréke.

Nehéz feladat előtt állva talán Mózes is hasonló kérdésekkel foglalkozott. Bár a Hóreb hegyén megjelenik neki az Isten, aki magasztos feladattal bízta meg őt, mégis többet akar tudni róla. Egy arc és név, azaz tulajdonság nélküli Istennél többre van szüksége, ezért kér több bizonyosságot. Bár hite több mint sejtés, bizonyára a Titkot gyöngének és idegennek, a legkiskorúbbnak találja, hiszen oly gyenge az a mindennapi világban. Mert minél magasabb rangú egy titok, érték, annál kevésbé lehet „észrevenni” a közvetlen világban. Igen, a legszentebben a legkönnyebb nevetni, őt lehet a legkönnyebben átkozni, megcsalni.

Mózesnek szerencséje van, ostromlása és keresése nem hiábavaló. Isten kinyilatkoztatja magát. Vagyok, aki vagyok - mondja. Megnevezi önmagát. És bár élő Isten Ő, nem használ tulajdonnevet, csak „árnyékát” mutatja meg. Egyszerre transzcendens és immanens, bár az ember szívébe írja be magát, mégiscsak „szent”, aki nem válhat a tudás objektumává. Szentségének szimbólumai a „fenség” és a „dicsőség”.

A héber vagyok akár „leszek”-ként is fordítható, amely kifejezi Isten folyamatos kiadását, lelkünkben való folytonosan érlelő jelenlétét, s bár természetfölötti Ő, ez a szempont semmit sem vesz el a földi kapcsolat színéből, annál inkább a dolgoknak értelmet ad, és rámutat arra, hogy az ember kiteljesedése lehet végső cél, örök hazatalálás.

A Hóreb hegyen Isten megjelenik Mózesnek. Nagy élmény volt ez. Hiszem azt, hogy közületek is sokan megéltetek ehhez hasonlót. Hiszem azt, hogy szerencsés az az ember, akinek Isten felé való törekvései középpontjában nagy élmények állnak. Sokszor kellene azokra a percekre, órákra visszaemlékeznie, amikor igazán közelről látta Őt. A legtöbbünknek azonban nem adatik meg úgy a hit, hogy ne kellene nap mint nap kísértések, nehézségek közepette imádkozva kikönyörögnünk. Folyamatosan hatolunk be egy folyton növekvő titokba. Mert erről van szó, hogy folytonosan növekedve fel tud-e tárulni szemünk előtt újabb meg újabb titok. Nem másképpen, mint a környező világunk iránti fesztelen, közvetlen magatartással, a „Titok” iránti nyitottsággal. Bízva abban, hogy ebből új otthon sarjad a világban: belső otthon.

Minden beteljesedés egy új kezdet, egy még teljesebb beteljesedés kezdete. Örök Istenkeresők vagyunk, az örökélet ígéretével járunk-kelünk. Végső soron erről szól Mózes története, erről szól az egész Biblia, arról, hogy

egy folytonos keresésben az ember keresi Istenét, és ez fordítva is igaz: Isten keresi az embert.

Az Isten-kép nem más, mint valamely belső tapasztalat történetileg meghatározott kifejezése. Bár Isten atyai mi-voltáig Jézus jut el, a Mózes által kialakított kép sem nélkülöz hasonló vonásokat. Élményeit néhány „járulékos darabkával” kiegészítve, érzi, hogy Istene vele van, vezeti őt pusztai vándorlásában. Ő a lét teljessége, akinél népével együtt kiköthet, Ő az igazság, akinél kérdéseire választ kap, Ő a szeretet, aki mellett biztonságban érezhetik magukat. Vagyis – végtelenül felnagyítva – megtaláljuk Istenben azt, amit mi igazságnak, szeretetnek nevezünk.

Lelkünk egyfajta természetes hajlammal irányul a „neki megfelelő Valóságra”.

Miközben párszor ismétlésszerűen lebontjuk és újraépítjük a bennünk lévő örök templomot, újrafogalmazzuk hivatásunkat, világképünk egyre tágul, mígnem lassan-lassan beletorkollik az Örökkévalóba, Istenbe.

Emberi hivatásunk megélését, Istenünk elérését, ki számunkra szent, három szinten látom megvalósulni (Hesse).

Az első szinten lévők nem válnak „igazi emberré”. Arcnélküliségükben megmaradnak a konfliktusok és a fejlődés gyermeki evilágiságában, megállnak ösztöneik és csecsemőálmaik felelőtlen terében. A homályos világukon túli állapot, a jó és a rossz miatti kétségbeesés és felelősségtudat, az Istenhez való emelkedés legtöbbször nevetséges számukra.

Aztán második fokon vannak azok, akik meg tudják különböztetni a jót a rossztól, fel tudnak nőni a vallás, az emberiség eszményeinek, a kultúra, az erkölcs követelményeihez. És ha ezt a fokozatot komolyan és differenciáltan élék meg, akkor meg kell tapasztalniuk azt, hogy elégedett szolgálat nem létezik, az igazságosság elérhetetlen, a jóság a maga teljességében teljesíthetetlen.

Ez vagy a kétségbeesés, vagy a szellem harmadik birodalmába vezet, a földi erkölcs és törvényen túli állapot megéléséhez, menedékünkhöz, Istenhez.

Ez utóbbi állapotot kell nekünk folytonosan megélnünk és mindenki számára továbbítanunk, még akkor is, ha nagyon gyakran visszaesünk a „második szint” világába, ha nem látványos a sikerünk, még akkor is, ha néha úgy érezzük, hogy megszerzett bölcsességünk át nem adható.

Mindenek ellenére, hiszem azt, hogy az elkövetkezőkben, „vándorlásunkban”, Isten velünk lesz. Ahogyan Mózes vezette a pusztában, ahogy maga mellé állította őt, gondot viselt egész népére és megmutatta szeretetét, ahogy szövetségre lépett velük, úgy lép velünk is szövetségre, és újítja meg azt.

Hiszem azt, hogy ha teljes szívvel és lélekkel keressük őt, keresésünket nem hagyja válasz nélkül. És bár hosszú utat keli bejárunk a „vagyok, aki vagyok” nyomában, mindenképpen otthonra lelünk.

Ámen

Máté Ernő
lelkész

„Én Istenem legyek vidám...”

(Beszélgetés Istennel verses gondolatok alapján)

Gondviselésnek áldott Istene, mennyei jó Atyám!

A kalászerlelő nyári hőségben azért imádkoztam Hozzád, Atyám, hogy küldj aratókat a soron következő munka elvégzésére, mert olyan sok az aratnivaló, de a munkás kevés. Megadtad az áldást verejtékes munkánk nyomán, fülünkben cseng atyai hívásod, küldésed: „Elvetettétek a magot, / aratni kell, arassatok! / Nyár van, kévékre hull a fény, / aratni kell nyár idején!

Köszönöm, Atyám, hogy kis népemmel elvégezhettem a kenyérszerző, -teremtő munkámat. Légy áldott, hogy a lélekmezőn is gazdag aratásra adtál alkalmat. Egy évszázad csak porszem a te örökkévaló idődben, de hitvalló elődeink annyi ideje vetnek, kapálnak, kaszálnak, aratnak imádságos szívvel, kitartással ezeken a tájakon. Dávid Ferenc alföldi, Jézus-követő népe száz éve, hogy egymás terhére hordozva igyekeznek betölteni az evangéliumot hol nagyobb, hol kevesebb sikerrel, eredménnyel. Légy áldott, hogy soha nem hagytad árván, őrizetlen e maréknyi hitvalló sereget, mert Te nem akarod, hogy egy is elveszen a kicsinyek közül, hanem szent szándékkal, hogy mindenki megtalálja a boldogulás útját, bármilyen imával, zsoltárral közeledjen Hozzád, kövesse Jézusát.

E csillaghullásos augusztusban sokszor tekintünk az égre, mert életünk egén sok olyan csillagot ragyogtatsz, akik előttünk járva mutatták és mutatják az utat jó és balsorsban egyaránt.

„Jött villámcsapás, jött fegyver, jött fergeteg, jött emberek halátlansága, jött kegyetlenség, jött bűn, jött éhség és szomorúság, jött megalázás, jött üldözés és megpróbáltatás, jött bujdosás lélek-pusztában és nem volt hová lehajtani fejet, jött kínszenvedés, Krisztus hét szenvedése, jött korbácsütés testen és lel-

ken, jött börtön... nagy bajomban mindig csak azt mondtam: Isten kezében vagyunk és ott vagyunk a legjobb helyen.” (Bartalis János)

Mindig bebizonyosult, hogy a Te kezéd a legbiztosabb menedék. Megtanítottál mindannyiunkat a legszebb imánkra: Isten, áldd meg a magyart / Jó kedvvel, bőséggel, / Nyújts feléje védőkart, Ha küzd ellenséggel! És jött ellenség, ha nem kintről, akkor támad bentről, és egy szempillantás alatt veszett el, amit századok alatt összehordott e nép.

Beletemetkezve a múlt biztatásába, imádságos verejtékezésel hordtuk az elhordhatatlannak látszó kint, ahogy lehetett, övig vérben és mocskokban, porban és hamuban, de a Te néped maradtunk. „Mikor fellegek feltornyosultak és / a hullámok összecsaptak fejünk felett. / Mikor a templomok leomlottak és / meghasadott a hegy, mikor sötétség borult / a világra, végtelen sötétség és az égre / nem jöttek fel a csillagok, mikor a Halál / örvényénél álltunk, mikor az utolsó kiáltás / is elhangzott Krisztus ajkáról, függve a / keresztfán, utolsót lehelve lelke: Éli, Éli / Lama Sabaktani! – Ó, népem, drága népem / E szörnyű ítéletben, ez elveszejtő nehéz / időben mindig hittem: Isten kezében vagyunk és / ott vagyunk a legbiztosabb helyen!” (B. J.)

Mindig hittem, Atyám, de inkább mindig éreztem, hogy Te vagy a legbiztosabb rév! Megszántad népemet, a magyart, „kit vészek hányának”, védőkart nyújtottál „tengerén kínjának”. Mert „Én Uram, Te tudod, a nép örök gyermek / kényes szív-motorját mesével-csodával / kell etetni mindég, különben megdermed, / Etesd meg a népem hősi legendával, / úgy lelje a Pusztán a csodát, mint tálcán / az ételt, búvöld meg csodatevő pálcám. / Tudja meg a népem, hogy tejjel-mézzel / folyó Kánaán is, meg az egész Éden / egész

közel van, csak látó szemmel nézzen / jól az életébe: ott van a szívében, / ott a férfi karban s a Pusztában mélyen / mely most elzárkózik siváran kevélyen. / Uram, éldd meg népem, hogy el ne átkozza / aranybányát rejtő szikla-szabadságát / dolgozzon az Erő, amit költők kobza, / ekevas, kalapács, penna, imádság ad, / legyen hőssé ezen hős-nevelő tájon / mindenki, s a Pusztá Kánaánná váljon!” (Mécs L.)

Ha Te akarod, Atyám, a kőhalmokból újra várak lehetnek odaadó munkánk nyomán, ha Te akarod, őseink, hőseink véréből, csontjaiból élet fakad hűségáldozatunk eredményeként, amikor már nem kell elriadni, megfutni, ha áztatott kötél is paskolja testünket-lelkünket, mert bármerre riadjon tekintetünk mindegyütt honunkra lelünk e hazában, kesergés, panaszkodás, siránkozás, kicsinyhitűség helyett „kedv s öröm” röpkednek újra. Eredményeink láttán, a szép ünneplések után szinte ránk zúdul a tettvágyak özöne, mert atyai gondviselő szeretetteddel, türelmeddel a múlt példáival lelkesítesz biztos jelent építeni és merész álmokkal jövőt formálni.

Megköszönöm, Atyám hálás gyermeki szívvel ezt a szívet-lelket melengető nyári élményvilágot, amiben részeltetted és amivel gazdagítottál. Bár majd a számadás össze jön, szerettemmel már pihentető tél utáni megújulásról teszünk vallomást: „Négy égi tájon szenvedés-ugarba / vetettük ömlő könnyeink vetését, / tél közepén kezdünk már tavaszi dalba / s úgy várjuk a vetésünk kikelését, / mert aratás kell: ÉLNI AKARUNK! / Remény-ösvényen a négy égi tájról / indulgatunk neki az új jövőnek / Szőlőt akarunk szedni bojtortájánról / s elhisszük, hogy tövisen fügék nőnek, / elhisszük most, mert: ÉLNI AKARUNK!” (Mécs László)

Ámen!

B. L.

Részvétel a Szejkén tartott Világtalálkozón, testvérkapcsolat felvétele Árkoson

2002. augusztus 9., hajnali 4 óra. Ismét indul egy 30 fős csapat az Alföldről Erdély felé többszörös úticéllal. A két mikrobusz egyike megtelik itt Füzesgyarmaton, a másikra pedig felszedegetjük a szórványbeli útítársainkat. A Méhkerék-Szalonta határállomásnál összeáll a társaság Füzesgyarmat, Budapest, Bélmegyér, Békéscsaba, Kötegyán képviseléből. Szalontától nem Nagyvárad felé vesszük útunkat, hanem egy bizonytalanabb irányba, Topánfalva felé, az Aranyos völgyét megcélözva. Érnek is meglepetések, hiszen olyan útban is lesz részünk, amilyent gyermekkoromban csordajáró útnak nevezünk, annyira rossz volt. A látvány mégis pótol mindenért. A velünk lévő riporter, a Szabad Föld újságírója van igazán elemében, mert a lassú haladás miatt szinte mindent le tud jegyezni. Gyönyörű tájakon haladunk, hegyre fel, völgybe le. Hosszú kilométerek után Borévnél letérünk Torockó felé. Addig érdemes megjegyezni valónk Verespatak elsíratása volt, amely unitárius vonatkozású települést a terjeszkedő vadkapitalizmus el akar törölni a föld színéről. Torockó felé több lyukat meg lehetett számolni az aszfalton, mint amennyi egy szép, míves párta gyöngyszemkézlete. Pedig a jó útviszony hány ezerrel több látogatót vonzana!

A Székelykő lábánál ugyancsak kattogtak a fényképezőgépek, és házi operatőrünk, B. Noémi is egyfolytában videózott. Meglátogattuk a múzeumot, szinte teljes anyagát lefilmezve. Majd a templomba mentünk be egy rövid elmélkedésre és csodálkozásra. Nem hagytuk ki azokat a házsorokat sem a megtekinteni valóból, amelyekért a Világörökség része lett Torockó. Tovább nem mertünk menni Nagyenyed felé, mert attól tartottunk, hogy nem marad semmi a buszainkból a tervezett kétezer kilométert bejárni. Visszajöttünk Torda felé, és a már ismert úton mentünk Marosvásárhely felé. A tordai úton haladva megbámulhattuk más szögből a híres Tordai-hasadékot. Mindkét járműben igyekeztünk feleséggel elmondani a tudnivalókat történelmi, közelebről unitárius vonatkozásban. A megtett útról, a látottakról beszélve, egy-két alkalommal megálva falatozni is, észre se vettük, hogy a nap hanyatlóban van, és nekünk este 8, fél 9 tájban Székelyudvarhelyen kellene lennünk. Ahogy az útviszonyok engedték (Nyáradtól Ákosfalváig nagyon lefogtak) megiramodtunk Balavásáron, Szovátán, Korondon keresztül, hogy sokat ne késsünk. Csak arról beszéltünk egyre, hogy holnap és a következő napokon mit fogunk látni azokon a helyeken, ahol most átszáguldoztunk.

Kedei Mózes esperes-lelkész és Vilma nővérem jóvoltából olyan szálláshelyeket kaptunk Székelyudvarhelyen, amilyeneket még a király sem! Legyen köszönet nekik! Szépen elfoglaltuk szobáinkat, lakrészeinket, készültünk a pihenőre, hiszen éjfélre járt már az idő. Elég szomorkás volt az időjárás, de reméltük, hogy Isten napja ránk fog ragyogni a találkozó óráiban. Így is lett és nem csak a találkozó alkalmával, hanem mindenkor, amikor megérkeztünk valamilyen célponthoz, célállomáshoz. Volt, amikor úgy zuhogott az eső, ahogy Erdély hegyei között szokott, de amikor a betervezett helyre érkeztünk „kivirradt” és a nap is ránk ragyogott! 10-én reggel a korábban kelők megismerkedhettek szállásunk környezetével, hiszen este nem sokat lehetett látni. Nagyon tetszett mindenkinek

ez a szép magyar városka, tisztaságával, rendjével, békéjével, lakosaival. Egyik éjszaka nekem is megadatott, hogy beszéljünk egykori diákvárosom főterét! Esmélésem színhelyei újra feltöltöttek sok energiával.

Szombaton, 10 óra után már a Szejkén voltunk. Gyűlt a tömeg. A végén úgy 5-6 ezer ember népesítette be a szabadteri színpaddal szembeni domboldalat, erdőaljat. Igyekeztünk jönni lelkünk hívószavára, és nem utolsósorban a hivatalos meghívásra is, hogy ez a találkozó nemzeti, vallási, lelki egységet szolgál. A hivatalosan kiküldött képviselő – e sorok írója – nem juthatott szóhoz, a kolozsvári vezetés nem engedte elmondani egyházunk üdvözlését.

A lovasok zászlóbehozatalától kezdve, a Sinkford tiszteletes prédikációján, a különböző együttesek fellépésén, a zenekarok szereplésén keresztül az Orbán Balázs sírjához való kivonulásig és koszorúzásig szívet-lelket melengető élményt kapott az alföldi társaság, hiszen ezért vállalták ezt a hosszú utazást. Az ünnepség után meglátogattuk Farkaslakán Tamási Áron sírját, megbámultuk a csodálatos, apa és fia által készített síremléket. Korondon folytattuk vásárló körútunkat, majd Szovátán töltöttünk egy kevés időt. A Szejkén felkerestem a szovátai egyházvezetőt, és 1,3 millió lejt ajándékoztunk az építendő templom javára. Reméljük, eljön az idő, amikor szovátai templomunkba betérhetünk imádkozni. Este a vármezői halastavaknál fogyasztott el csapatunk egy remek pisztrángvascsorát az anyaországi árak feléért. Élménytelen, fáradtan érkeztünk vissza az udvarhelyi szállásunkra.

Felkerekedve elindultunk erdélyi utazásunk másik nagy célja felé, Árkosra. Ez a település Sepsiszentgyörgytől 3 km-re fekszik, kies, szép helyen. Úgy határoztunk, hogy amíg tudnak fogadni ottani testvéreink este 7 óra tájban, szétnézünk Háromszék „fővárosában”.

Fél hét után érkeztünk meg leendő testvéregyházközségünkbe. Már várt a hívek egy része, aztán közösen vártuk a tiszteletesasszony hazaérkezését. Székely János tiszteletes úr jött-ment, intézkedett, vala mi titokzatos homály lengte be az egész fogadást. Majd kiderült, megtapasztaltuk, hogy milyen meglepetések is várnak ránk. A vár bejáratánál tartalmas előadást hallhattunk az egyházközség, a vár, a templom történetéről. Utána bementünk az Isten házába, ahol áhitatot tartott Székely tiszteletes. Olyan gyö-

nyőri énekelt a váró és vendéggyülekezet, hogy minden szív megtelt melegséggel. Ahítat után a lelkész köszöntötte a vendégeket. E sorok írója is elmondta köszöntését és jöveteleinknek célját, hogy testvéregyházközi kapcsolatra kívánunk lépni az árkosiakkal. A két lelkész ezt előre megtárgyalta, az árkosi presbitérium áldását adta rá. Mi magunkkal vittünk egy szándéknyilatkozatot, azt felolvastam, majd a két lelkész aláírta, ugyancsak kézjeggyel látta el az árkosi gondnok, valamint a fűzesgyarmati gondnok helyett Barna Lajosné, aki köszöntötte is a jelenlévőket, megköszönve a meleg fogadtatást és meginvitálta az árkosiakat, hogy látogassanak meg minket itt az Alföldön. (Amire ígéretet is kaptunk!) Egyházközségünk nevében Balázsiné tiszteletesasszony átadott két olyan írásos falvédőt, amit a templomunkból vittünk ajándékba. Szintén

gyülekezetünk nevében átadtunk 2,6 millió lejt az árkosiaknak, hogy használják fel templomuk szépítésére vagy arra, amit a legsürgősebb megvalósítani az egyházközségben.

Székely tiszteletes ezután meghívta a vendégeket – és ez volt a meglepetés! – a művelődési házba egy csodálatos, feledhetetlen estére, ahol az egyházközség, a falu iskolásai, kicsik és nagyok olyan előadást produkáltak néptáncokból, amilyent a mi televízióinkban, művelődési házainkban is ritkán láthatunk. Annnyit tapsoltuk vissza a táncosokat, hogy alig győzték a kedvünket teljesíteni. A műsor után a lelkész házaspár szétosztotta a vendégeket, ki-ki gazdájára talált és mentünk a szállásainkra. Másnap, amikor már úton voltunk, akkor beszélt mindenki a vendéglátóiról. Csak az elragadtatás hangján szóltak. Barátságok kötődtek. A kitarók közösen szinte hajnalig voltak együtt szórakozni. Olyan is megesett már, hogy a fogadó gazda jön Kötégnyába, mert a vendége székelykaput akar vele faragtatni. De mástól is lehetett hallani jövőbeni találkozásokról, kapcsolattartásról, levelezésről. Megegyeztünk, hogy a jövőben eljönnek ide az Alföldre, és elhozzák azt a nagyszerű táncsoportot, hogy szórakoztassanak bennünket, és megismerjék minél többen a székely szokásokat, hagyományokat. Egyházközségi kapcsolatunk része lesz nem csak a felnőttek látogatása, hanem a hittanosok, ifjak csereüldetése is.

Reggel szomorkás hangulatban váltunk el kedves gazdáinktól a viszontlátás reményében. E helyről is illesse köszönet Székely János és Enikő lelkészpárt, családját és az egész gyülekezetet azért a nagyszerű fogadásért, amiben részesítették bennünket. Szeretettel várjuk, hogy visszaadhassuk az Alföld tájain!

B. L.

Beszámoló értekezleteinkről

Utolsó beszámolómnk óta három értekezletre is sor került. Június 26-án az Elnökség ülésezett. Július 5-én lelkészi karunk tartotta évi, második rendes értekezletét. Július 6-án pedig Egyházi Képviselő Tanácsunk ugyancsak évi, második rendes ülésére gyűlt össze.

A július 5-i lelkészi értekezletet Léta Sándor lelkész elnökének nyitotta meg, az énekvezéri teendőket Nyitrai Levente lelkész látta el. Az értekezlet fő témája volt az istentiszteleti rend meghirdetett és már elkezdett egységesítése.

Július 6-án az EKT az előzőleg, az Elnökség által tárgyalta és határozati javaslattal ellátott napirendi pontokat tárgyalta meg és hagyta jóvá. Ez alkalommal is az Egyházunk előmenetelét szolgáló ügyekkel foglalkoztunk, próbáltunk megoldásokat keresni az Egyházunk életét még mindig feszültségben tartó ügyekre.

A legnagyobb mértékben teljesen ártatlanul meghurcolta, az Orbókné Szent-Iványi Ilona diplomaügye volt. Fentnevezett több helyre elküldte összegyűjtött, teológiai tanulmányait igazoló iratait. Többek között a kolozsvári püspökségre is. Emellett EK Tanácsunk meghallgatta fentnevezett ügyének folyásáról, és a Kolozsvárról érkezett iratokban foglaltak segítségével meghozta határozatát, természetesen fenntartva azokat a kiegészítéseket, amelyeket előző lapszámunkban kiadott közleményünkben kibocsátottunk, és amelyek egy részét fentnevezett elhallgatott ügyének tisztázása során bizonyos médiákban (pl. ő mondott le a lelkészi állásáról és nem megvonták tőle a szolgálatot!), valamint fenntartva azt a véleményünket, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház másként ítéli meg (és ehhez joga van, mint önálló Egyháznak!) a beadott iratokat, mint Kolozsvár.

Ezeknek előrebocsátásával ezt a határozatot fogalmazta meg EK Tanácsunk: A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa sajnálattal értesült az Erdélyi Unitárius Egyház Lelkészképzési Bizottsága nevében Dr. Szabó Árpád püspök és Gyerő Dávid tanácsos által megfogalmazott állásfoglalásról, miszerint a Szent-Iványi Ilona által Kolozsvárra eljuttatott lelkészi végzettségét igazoló okmányok megfelelő és elégséges törvényességgel igazolják lelkészi mivoltát, ugyanakkor feleslegesnek tartják azok érvényesítését és a lelkészi Oklevél kiállítását, mindannak ellenére, hogy az előzetes személyes egyeztetés során teljesen más megállapodást fogalmazott meg a két egyház legfelsőbb vezetése.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa július 6-án azonban elfogadta az Erdélyi Unitárius Egyház fenti állásfoglalását, továbbá engedélyezte Szent-Iványi Ilona számára a lelkészi szolgálatok végzését, de csakis felkérésre és az illetékes egyházközség lelkészének engedélyével. Ugyanakkor Egyházi Képviselő Tanácsunk egyhangúlag kimondta, hogy mivel Szent-Iványi Ilona jelenleg nem áll törvényes munkaviszonyban a Magyarországi Unitárius Egyházzal és abban nem gyakorló lelkész, sehol és semmilyen formában nem nyilatkozhat unitárius lelkészként Egyházunk nevében! Ezzel a határozatával Egyházunk az ügyet lezártnak tekinti, és a nemrég felállított sajtófigyelő szolgálaton keresztül igyekszik rátekinteni még jobban arra, hogy ki, hol és miként nyilatkozik Egyházunkról és milyen minőségben teszi ezt. Felkérjük olvasóinkat, hogy bárhol ráakadnak sajtóban, rádióban, tévében Egyházunkról, vallásunkról szóló véleményekre, ismertessék sajtóközpontunkkal, hogy megfelelő módon tudjon Egyházunk reagálni az elhangzottakra, akár pozitív, akár negatív azok.

Rázmány Csaba püspök és Mikó István beszámolóikban visszatérően hangsúlyozták azt, hogy az egyházvezetés az egyházépítéssel kíván foglalkozni, és ehhez minden jószándékú erőre szükség van, mert az utóbbi időkben is folytatódik az egyházvezetők lejáratása, rágalmazása, az egyház törvényes rendjének megbontása, az egyházvezetés lemondatási szándéka vagy fegyelmi elé állítási szándéka. Az EKT foglalkozott Tóth Bence, Pécsi Balázs és Orbán Sándor írásaival, akik levélben, interneten ahol érik pocskondiázzák az egyházvezetőket, lemondásra szólítják fel, fegyelmeivel fenyegetőznek. Az EKT kéri, hogy 15 napon belül az említettek juttassák el a vádjaikat megalapozó dokumentumaikat a Főhatósághoz, hogy azokat ki lehessen vizsgálni. Egyben felszólítja fentnevezetteket, hogy azt is mellékeljék, hogy konfirmálásuk óta milyen munkát végeznek egyházközségeikben.

Dr. Bardócz-Tódor András fegyelmi ügyében úgy dönt az EK Tanács, hogy elfogadja a Fegyelmi Bíróság határozatát valamint az eljárás alá vont személy felfolyamodását is, de megtárgyalásra és végső döntésre az őszi Főtanácsra bízva az egész ügyet.

Az előre kiküldött, véleményezésre ajánlott Fegyelmi Szabályzat-tervezetet az EKT egyhangúlag elfogadta, mint olyant, amit a Főtanács elé lehet terjeszteni végleges elfogadásra és törvénybe iktatásra. Addig értelemszerűen a régít kell használni, a döntéseket annak előírásai szerint meghozni. Erre sóhajt fel az egyházvezetés, bárcsak ne kellene soha használni semmilyen paragrafusait!

EK Tanácsunk megerősíti, hogy a Partner Church Council-Testvéregyházi Tanácsban Egyházunkat Léta Sándor lelkész képviseli, az ügyeket egy háromtagú bizottság intézi, melynek tagjai: Rázmány Csaba, Kászoni József és Léta Sándor.

Az EK Tanács elfogadja, hogy a Budapesti Egyházközség presbitériuma a felfüggesztett gondnoka helyett Zoltán Csaba presbitert bízta meg a gondnoki teendők végzésével, és ő kap aláírási jogot az egyházközségi pénzügyek intézéséhez. Egyébként az EKT nyomtatékosan felhívja az egyházközségek figyelmét, hogy pénzügyeiket

hármast, de legalább kettős ellenjegyzéssel végezzék: lelkész, gondnok, pénztáros.

EK Tanácsunkon részt vett az UNIOSz ifjúsági szervezet elnöke Orbók Szilárd is. Elkészítették a működési szabályzatukat, el lehet indítani annak bejegyzési folyamatát, az őszi EKT majd elfogadásra ajánlja következő Főtanácsnak. Az egyházvezetés nevében püspök úr eredményes munkát kívánt az ifjúsági szervezetnek Egyházunk előmenetelében, jövődjének munkálásában.

EK Tanácsunk elfogadta Rázmány Csaba püspök fellebbezését a Budapesti Egyházközség közgyűlésének törvénytelenül hozott határozataival kapcsolatban, miszerint az Alaptörvényünkkel ellentétben alapító okiratot és működési szabályzatot fogadtak el. Az egyházközség már rég megalakult, azt nem kell újraalakítani. (Egyébként a meghívó sem tájékoztatott ilyesméről!) Az Alaptörvényünkől eltérő működési szabályzatot pedig senki nem fogadhat el Egyházunkban, mert a meglévő szerint kell munkáját végezze minden egyházközség. Az EK Tanács, egyhangúlag elfogadja a fellebbezést és kötelezi az egyházközséget, hogy változtassák meg a fenti ügyekben hozott döntéseiket, határozataikat.

Ugyancsak foglalkozott az EK Tanács a Budapesti Unitárius Hírlevél ügyével is. Túl azon, hogy az utóbbi szám is tartalmazott egyoldalú tájékoztatást (pl. a diplomaügyben csak a panaszost védő anyagok listáját közli, de a főhatósági Közleményt, amelyik a „hiányzó” adatokat hozza, azt elfelejtették leköszölni!) nem tartja az EKT egészségesnek egy ilyen hangvételű konkurencslap létezését. De elfogadja és szorgalmazza, hogy amelyik egyházközségnek van erre lehetősége, egy belső tájékoztató orgánuma lehessen. A Hírlevéllel kapcsolatban azt a döntést hozza, hogy az legyen csak az egyházközség belső életét figyelő kiadvány, terjeszteni csak az egyházközségi közgyűlési tagok között lehet. Tehát, aki fizeti az egyházközségi fenntartási járulékot.

Az EK Tanács a továbbiakban folyamatban levő ügyeket tárgyal és hozott előmozdító döntéseket, amelyeket majd a megvalósításkor híveinkkel tudatni fogunk.

B. L.

IARF 2002. 31. Világkongresszus, Budapest

2002. július 28. és augusztus 2. között rendezte 31. Világkongresszusát az IARF (Nemzeti Szövetség a Vallásszabadságért) Budapesten. A Szövetséget 1900. május 25-én Bostonban alapította öt európai és amerikai liberális protestáns szervezet, amelyek egyike voltak az unitáriusok. A szövetség a 70-es években ugrásszerűen kibővült nagy világvallások szabadelvű ágainak csoportjával, és mostanra 27 ország mintegy 100 tagszervezetének 15 millió tagját képviseli az IARF. A szövetség 3 évenkénti kongresszusán tárgyalja meg az elmúlt időszak eseményeit, jelöli ki a feladatokat a következő időszakra és választja meg tisztségviselőit.

Az idei 31-ik Világkongresszust megelőzően már Európa, Amerika és Ázsia is adott otthont a résztvevőknek, azonban Európa keleti felén csak a 20-as években, Prágában került sor kongresszus megrendezésére. Budapest kijelölése így fokozott jelentőséggel bírt, és bár az utolsó évtizedekben a számok törvénye alapján az alapító unitáriusok szerepe és befolyása jelentősen csökkent, mégis a kongresszust szervező magyar unitáriusok elismerését és tevékenységük értékelését jelentette a Világszervezet részéről. A kongresszuson mintegy 500 küldött vett részt, és szinte minden tagszervezet képviseltette magát. A fő témakör a vallásszabadság kérdése köré csoportosult.

Karel Blei, holland történész ez alkalomra írott könyve (Freedom of Religion and Belief: Europe's Story) a vallásszabadság megsértésének európai történetét dolgozta fel.

Az öt világrész jogászainak és nemzetközi szakértőinek a részvételével és az ENSZ, illetve az Európa Parlament tudtával ugyanakkor megindult egy nemzetközi egyházi függetlenségi kódex kidolgozása. Jóllehet ugyanis hiába mondja ki egyértelműen az ENSZ alapokmányának 18. paragrafusa az Emberi Jogok általános megfogalmazása keretében az egyéni vallásszabadság jogát, mégis prof. Abdelfattak Amor, az ENSZ Emberjogi Bizottsága speciális rapportórének előadása joggal teszi fel a kérdést: Vallásszabadság: álom vagy realitás?

Összefoglalva tehát, a kongresszus számos tanácskozása ezt a kérdéscsoportot tárgyalta részletekbe menően, elsősorban az egyházak és egyben a vallásszabadság vonatkozásában az államoktól való függetlenség szempontjából.

A kongresszus szervezésének a súlya, az IARF oxfordi központjának tevékeny részvétele mellett, az IARF budapesti regionális irodájára és egyházakra hárult.

Jólesően kell megállapítanunk, hogy az egyéves előkészítő munka eredményeként a kongresszus minden szempontból a résztvevők meglegedésével ért véget, és a széles körű publicitás biztosította egyházunk szerepének kiemelését.

Egyházunkat a Püspök és a Főgondnok mellett lelkészeink jelentős számban képviselték.

Mikó István

A hit Isten ajándéka, a vallás emberi ügy

Nemrég tartotta Budapesten 31. vilá kongresszusát az IARF, azaz a Nemzetközi Szervezet a Vallásszabadságért. Az uborkaszazon a legképtelenebb témákat is elfogadhatóvá tette az újságokban, mégis, sajnálatomra, erről a rendezvényről csak rövid tudósításokat olvastam. Pedig a témák igazán nem estek távol a gondolkodó, lelkével érző emberektől. Az európai vallásszabadság állt a középpontban, de foglalkoztak a vallásszabadság történetével és a világvallások párbeszédével, az állam és az egyház kapcsolatával, ennek a kapcsolatrendszernek legismertebb típusaival.

Elég, ha csak arra gondolok, hogy a mi generációnk életében még mindig milyen szerepe van a vallási konfliktusoknak – délszláv háború, protestáns–katolikus szembenállás Észak Írországban. Ha pedig visszatekintünk Európa történetére, a vallási elnyomás és vallásháborúk számtalan példája kínálkozik. Az inkvizíció, a párizsi Szent Bertalan éjszaka, a Közép-Európát már-már elnéptelenítő harmincéves háború... és a példákat folytathatnánk.

Ugyanakkor megvan a vallási türelemnek is a maga története. És amire igazán büszkéek lehetünk: ebben mi, magyarok a vérzivataros XVI. században az élen jártunk.

A mohácsi vész előtt három évvel, az 1523-as országgyűlés még fej- és jószágvesztést mondott ki Luther követőire. Húsz évvel később a három részre szakadt ország keleti harmadában, Erdélyben, a gyulafehérvári országgyűlés már bántatlanságot ígért a brassói prédikátoroknak, ezzel legalizálta az evangélikus vallás létrejöttét.

A vallásszabadság felé vezető fejlődés az 1550-es években felgyorsult és központja Kolozsvár lett, amelynek ipara és kereskedelme abban az időben azért is erősö-

dött, mert Izabella királyné, János Zsigmond fejedelem édesanyja árumezállítási jogot harcolt ki a városnak. Itt működött Heltai Gáspár nyomdaja, és itt prédikált Dávid Ferenc, az egyetlen hazai földön született felekezet, az unitárius vallás alapítója. A kolozsvári szellemi élet egykori pezsgését jól jelzi, hogy olasz és spanyol tudósok is megtelepedtek itt, és hozzájárultak a reformáció irodalmának egyre erőteljesebb kifejlődéséhez.

A logikával és forráskritikával lefolytatott bibliaelemzések máig tanulságos olvasmányok. A vallásszabadság gondolatának élharcosa Kolozsvár püspöke, János Zsigmond fejedelem udvari papja, Dávid Ferenc lett. Ha Erdély nem Európa periferiáján fekszik, nagyobb visszhangja lehetett volna az 1568-as tordai országgyűlés határozatának, amely szerint „a hit Isten ajándéka”, senkinek nincs joga hatalmi szóval, fegyverrel, erőszakkal arról dönten, hogy ki miben higgyen. A vallási türelem gondolata olyan erős volt, hogy Báthory István fejedelem, bár maga katolikus volt, szabad vallásgyakorlatot biztosított minden addig „bevett” felekezetnek, a katolikusoknak, evangélikusoknak, reformátusoknak és az unitáriusoknak.

Kérdezhetné az olvasó, akkor miért Bocskai István fejedelem szobra látható a reformáció hatalmas genfi emlékművén? A válasz egyszerű. Bocskainak az 1606-os bécsi békében sikerült Erdély határain túlra „exportálnia” a vallási türelem gondolatát. Hiszen aláírásukkal a Habsburgok garantálták, hogy az ellenőrzésük alatt álló Nyugat-Magyarországon is minden magyarnak joga van lelkiismerete szerint hinni Istenben.

Kórispataki Kis Sándor

Átvettük a Metro újság 2002. augusztus 7-i számából.

IRF-konferencia, 2002. Magyarország

Idén július 13–27. között került sor az IRF (International Religious Fellowship) évenként megtartott konferenciájára. A szervezet vallásos, liberálisan gondolkozó fiatalokat tömörít Európából és Amerikából. 1923-ban alapították, és azóta is minden nyáron együtt töltenek két hetet a tagszervezetek képviselői és az egyéni tagok valamelyik tagországban. A nyári rendezvények célja egymás és a különböző kultúrák megismerése, a fiatalokat érintő témák felvetése, megvitatása és a tolerancia gyakorlása. Idén a két hét során harminc fiatal látunk vendégül Angliából, Erdélyből, Svájcban, Németországból, Amerikából és Magyarországról. Sajnos, szabadság hiányában nem mindenki tudott végig velünk tartani.

Az első hét helyszíne a Pécs melletti Sikondafürdő volt. A konferencia témáját – Zene és Lélek – több irányból is megpróbáltuk körüljárni. A megnyitó után egy sámándobos előadást hallgathattuk meg, majd Kászoni-Kövendi József lelkész úr János Zsigmondról, az egyetlen unitárius erdélyi fejedelemtől mint a zene nagy értőjéről és művelőjéről beszélt. Este Vadady Virágtól középkori táncokat tanulhattunk.

Kedden, a „Day Out”-on Orrfűre gyalogoltunk át, majd a strandon pihentük ki a túra fáradalmait. Útközben egy vízimotort is megnéztünk, és szomjunkt egy negyven méter mély kútból húzott vízzel oltottuk. A napot Kovács Levente fantasztikus pincepörköltjével zártuk, melyhez moldvai zenét hallgattunk.

A következő napon Szőke Szabolcs előadását hallgathattuk meg, aki a különböző hangszerek és a zene nagy szakértője, majd segítségével hólyaghegedűt és dobot készíthettünk. Délután a hangszerkészítés mellett pólófestésre és karkötőcsomózásra vállalkozhattak a bátor jelentkezők.

A harcias kedvű táborozók egy számháborúban is összemérhették erejüket, ahol előnyben voltak a már gyakorlattal rendelkezők.

A sok érdekes és szórakoztató program mellett a szervezet működését és jövőjét érintő kérdésekkel is foglalkoztunk, melynek eredményeként megállapodtunk abban, hogy megpróbálunk minél több fiatal bevonni a szervezet programjaiba.

A jövő évi konferenciára Angliában kerül sor.

Pécs közelsége miatt nem hagyhattuk ki a város megtekintését. Orbók Szilárd vezetésével körbejártuk a nevezetesebb helyeket, majd egy borkóstolón is részt vettünk.

Az estéket közös játékkal, fürdéssel a közeli termálfürdőben, középkori, moldvai, és magyar táncházzal, a hagyományos aukcióval, tábortűzzel és nagy beszélgetésekkel töltöttük.

Utolsó este került sor a Stunt Night-ra, amikor mindenki előadhatta humoros formában azt, ami legemlékezetesebb volt a számára. A legnépszerűbb a sámán előadása volt, ugyanis egy gyönyörű ősfás erdőrészben tartotta elő-

adásának egy részét, amikor szerencsétlenségünkre szünyogok támadásának lettünk kitéve, ami természetesen mindenki figyelmét elvonta. A német delegáció résztvevői egy dalban foglalták össze a hét eseményeit, amit mi is velük énekelhettünk angolul és németül is.

Szombaton szomorú szívvel búcsúztunk azoktól, akik nem tudtak velünk tartani a második hétre, majd felkerestünk és ki autóval, ki vonattal elindultunk Vásárosnaményba, útközben csatlakoztak az újonnan érkezők.

A konferencia második hete mindig az adott ország megismeréséről szól. Idén valami olyasmit szeretünk volna megmutatni Magyarországból, ami egy átlag külföldinek, de még sok hazai embernek sem adatik meg, így esett a szervezők választása a Tisza-túrára.

Késő este érkezünk meg Felhős Szabolcs házához, aki volt olyan kedves, hogy a rendelkezésünkre bocsátotta házát. Ezúton is köszönjük a segítségét.

Vasárnap reggel hosszú, kétszeri újrapakolás után végre elindultunk Tiszabecs felé, ahol végre vízre szállhattunk. Nyolc kenu, és huszonhat ember csodálatos és élményekben gazdag útja kezdődött el.

Az első három napon szerencsénkre jó volt az idő, így hosszas pihenőket tarthattunk a homokos parton. Első két nap csak a jobb parton köthettünk ki, mert a bal part Ukrajnához tartozik. A pihenőket fürdőzéssel, focival, kötélhúzással, egymás homokba ásásával, dinnyeevéssel töltöttük ki. Első éjszakánkat a Túr befojlyásánál, a másodikat Tivadarnál töltöttük kempingben. Szerencsére nem kellett minden csomagunkat magunkkal vinni a kenuban, hiszen azt autóval szállították egyik szálláshelyről a másikra. A vacsorát közösen főztük bográcsban minden este, megismerve a magyar konyha rezekeit. (Köszönjük Pici!). Kedden este érkezünk vissza Vásárosnamény-Gergelyugornyára, ahol tartottunk egy nap pihenőt, meglátogatva a környék nevezetességeit (Szatmárcseke, Tákos, Csaroda). Délután a vásárosnaményi gyülekezet vendégei voltunk, akikkel közösen felkerestük a város unitárius vonatkozású helyeit, és koszorúkat helyeztünk el. Másnap rossz időnk volt, de hosszú tanakodás után mégis vízre merészkedtünk. Az éjszakát Tiszaadony mellett vadkempingben töltöttük, ahol esőben húzhattuk fel a sátrakat. Utolsó nap már csendesebb volt a társaság. Mindenki érezte, hogy hamarosan véget ér ez a csodálatos hét. Az angolok egész úton kifogyhatatlan dalolása is abbamaradt. A parton egy autóbusz várt, ami átvitt Tokajba, ahol az utolsó éjszakát töltöttük.

Köszönjük a szervezőknek, előadóknak és a támogatóknak ezt a csodálatos két hetet, és köszönjük mindazoknak, akik részt vettek és egyéniségükkel színesítették az együtt töltött időt. Reméljük, jövőre legalább ennyire jól fogjuk érezni magunkat és sikerült mások érdeklődését is felkeltenünk, akik szívesen csatlakoznának az IRF-hez.

Bencze Margit

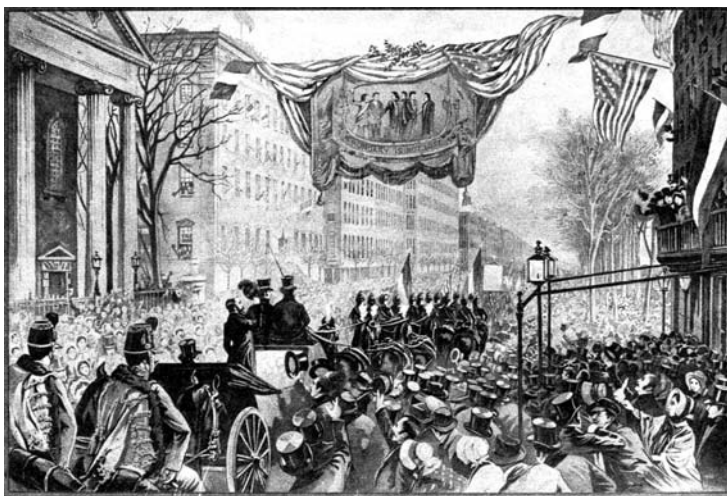

KERESZTÉNYSÉG ÉS KULTÚRA

Kossuth Lajosról könyvtárnyi irodalom áll a kutatók rendelkezésére, s nem kétséges, hogy születésének kétszázadik évfordulóján újabb tanulmánykötetek gazdagítják az amúgy is tekintélyes életművet. Jelen írásunkban is csak arra vállalkozhatunk, hogy a Kossuth-portrét színesebbé tegyük azzal, hogy Kossuth Lajosnak a felekezetünkről, hitünkről vallott felfogását ismertetjük.

1851. december 6-án Kossuth partra szállt New Yorkban, ahol százezrek ünneplése mellett megkezdte amerikai körútját. Büszkeségünkre szolgál, hogy egyik legnevesebb amerikai unitárius lelkész, költő, transzcendentalista filozófus, Ralph Waldo Emerson 1852. május 11-én Concord város nevében az Északi hídnál üdvözölte a magyar hazafit. Az amerikai polgárok ennél a hídnál válták meg első csatájukat a brit katonákkal, e csata emlékét örökítette meg Emerson *Concord város himnuszában*. A Kossuth-hoz intézett beszédeből idézünk: „(...) *E város lakossága osztozik honfitársaival a bátorság és kintartás bámulatában; ők is mint honfitársaik vágytak látni azt a férfit, akinek rendkívüli ékesszólása tetteinek nagyszerűségével és szilárd-ságával párosul. Ön a szabadság embere, de a sorsé is. Nem saját maga választotta ezt a szerepet, hanem Isten és az Ön géniusza. Tehát nem Önnek tartozunk köszönettel. Mi Önben a szabadság angyalát látjuk, aki tengerek és kontinensek fölött áll, pártok, nemzetek, magánérdekek és öntudatok fölött, kettéválasztva népeket, amerre jár; a maga pár fára vonja a jókat. Féltjük Önt Uram, hogy túlságosan népszerű lesz; hadd figyelmeztessük a meggazdagodás veszélyeire. Eddig ugyan Ön minden országban és minden pártban csak a szív embereit hódította meg. Nem tudom, hány ember ez, de lehet, hogy milliónyi híve is lesz. Ereje legyen méltó sikeréhez! De jegyezze meg Uram, minden, ami nagy és rendkívüli a világon, a kisebbség. Távol álljon tőlünk, hogy védelmünkbe vegyük inkább mi kérhetnénk ezt Öntől magunknak. Tudjuk milyen törekény dolog a szabadság, hogy újra meg újra meg kell harcolni érte; igen, napról napra hadiállapot ez, és állandóan kisiklik azoktól, akik hencegnek vele, azokhoz, akik küzdenek érte; és Ön a mi honunkban a szabadság legfőbb harcosa, nekünk kell kérnünk az Ön ítéletét: kik vagyunk*

KOVÁCS SÁNDOR: KOSSUTH LAJOS ÉS AZ UNITÁRIUSOK

Kossuth Lajos New Yorkban

mi, hogy prédikálni mernénk Önnek. Ön megvívta a maga harcát. Ezt mi állíthatjuk. A dolgozó embereknek ez az országa üdvözli Önt, a munkás embert. Ez a köztársaság Önben egy republikánust üdvözöl. Csak annyit mondhatunk: derék; bátor és sorsszerű. Ön saját hazájában kivívta nemesi oklevelét. Mi megadjuk Önnek ugyanazt az oklevelet. (...) Ön a szabadság egyetemének doktor kivívta a jogot, hogy a mi Washingtonunkat magtárazza. És én nemcsak minden igaz amerikai nevében jelentem ki, hanem az értelem törvénye nevében is, hogy nem azok; akik télenül élnek a róla elnevezett városban, hanem azok; akik az egész kerek világon az ő szellemében élnek és cselekszenek; jogosultak Washington eszméit hirdetni. Uram, bármilyen rontó szándékkal, önzéssel, közömbösséggel találkozik is Ön, mi jókívánságunkat fejezzük ki ahhoz, hogy megtanulta, hogyan fordítsa a balsorsot hatalommá, a száműzést hadjáratrá, mostani legyőzését tartós győzelemmé. Mert ez az új keresztes hadjárat, amelyet Ön baráti és ellenséges füleknek hirdet, új haderő vetése. Ön saját életét mondta el ebben az országban, palotában, kunyhóban, prériken. És ahogyan Európa és Amerika partjai minden hónappal közelebb kerülnek egymáshoz és egy napon, majd összeolvadnak, ha a változás elérkezik; mi mind tudni fogjuk, mik

Magyarország jogai és bajai, és mit kíván a szabadsága., (1)

Kossuth válaszában kifejtette, hogy Amerikának kötelessége törődni Európa sorsával, mert ha Európában nincs szabadság, Amerika szabadsága is el fog bukni. Concord városát az amerikai függetlenség Keresztelő Jánosának nevezte, és a többi között ezeket mondta: „*Concord volt az előhangja Amerika szabadságának, hogy Amerika lehessen az előhang az egész föld szabadságához. Ez az én hitem. Ezt a hitet történetük filozófiájából meríttem ,.* (2)

Az Egyesült Államok keleti partvidékén tett körútja alkalmával Kossuth 1852 májusában Cambridge-ben meglátogatta James Russel Lowell, a nagy amerikai unitárius költőt, aki 1849-ben a szabadságharc befejezése előtt verset írt róla. James Russel egyike volt azon unitárius költőknek, akik a magyar szabadságharc és Kossuth iránti lelkesedéseiket versben fogalmazták meg. A már említett Emersonon kívül – aki nemcsak versben, de *Nap-lójában* is többször megemlékezett Kossuthról – feltétlen említést érdemel John Greenleaf Whittier, a kvéker költő, aki Russelhez hasonlóan versben köszöntötte Kossuthot. (3)

Kossuth Cambridge-i látogatásának célja az volt, hogy felkeresse James Russel nővérét, Mary Lowellt, aki 1850-ben a magyar forradalom és szabadságharc ügyében irodalmi vitába keveredett Orestes Brownsonnal, a Harvardi egyetem tanárával. A fiatal professzor a *North American Review*-ban Magyarországról írt cikkeiben Kossuthot támadta, és az országot az uralkodó család iránti hűtlenséggel vádolta. Mary Lowell az unitárius *Christian Examiner*-ben cáfolta Brownson állításait. (4) Kossuthnak nem sikerült a magyar ügy pártfogójával találkozni, mert a derék hölgy Európában volt.

Közel hét hónapot tartott Kossuth amerikai útja, és minden erőfeszítése ellenére sem sikerült rábírnai az Egyesült Államokat arra, hogy tettelesen támogassa a magyar ügyet. Az Egyesült Államok a be nem avatkozás elvét vallotta, és Kossuth kicsit keserű szájjal hagyta el 1852. július 14-én az Újvilágot. Angliába visszatérve tovább szötte a független és polgári Magyarország megteremtésének terveit. 1858-ban úgy tűnt, reális esélyek vannak

a magyar szabadság kivívására, Kossuth minden erejét és kapcsolatát a küszöbön álló magyar forradalom előkészítésére használta fel. Ekkor került kapcsolatba Alfred Steinthal liverpooli unitárius lelkésszel, aki 1859-ben a Brit és Külföldi Unitárius Társulat (British and Foreigner Assotiation) megbízásából Erdélybe látogatott, s akinek megbízatásáról Kossuth elismerően szólt emlékirataiban. (5) Alfred Steinthal 1859-ben kettős megbízatást vállalva érkezett Erdélybe, egyrészt az angol Unitárius Egyházat képviselte, másrészt pedig Kossuth titkos ügynökként arra volt hivatott, hogy pontos információval szolgáljon megbízójának a magyarországi és erdélyi állapotokról. Steinthal titkos küldetésének megértéséhez szükséges a kor politikatörténetének rövid megvilágítása.

1859-ben Olaszország egyesítésének kérdésében háborús helyzet alakult ki. Az olaszoszlák háborúban Franciaország az olaszok mellett foglalt állást, és Kossuth felismerte, hogy az olasz-oszlák konfliktushelyzetet Magyarország számára is ki lehet használni. Ebben megerősítette az, hogy III. Napóleon császár tárgyalásokba kezdett vele egy gyors magyar forradalom megszervezéséről, amely megsztaná az oszlák seregeket az olasz front és Magyarország között. Kossuth 1859. május 3. és 8. között álnéven Párizsba utazott, ahol

III. Napóleonnal a magyarországi forradalom lehetőségeiről és az angol szemlesség kieszközöléséről beszélt. A császárnak azt a gondolatát, hogy „talán mégis csak rendezhetünk előlegesen egy kis felkelési mozgalmat amott Erdélyben a székelyeknél”, Kossuth határozottan elutasította: „*Én nem fogok nemzetemével könnyelműen játszani.*” (6) Kossuthnak a magyar forradalmat három fronton kellett előkészíteni. Angliában – azzal, hogy a Derby-kormány ellen agitáljon és magyar-barát kormányt segítsen hatalomra, Genuában – azzal, hogy megalapította a Magyar Nemzeti Igazgatóságot, és ennek elnökeként a francia csapatok Magyarországra küldéséhez kötötte a hazai felkelést és az Olaszthoni Magyar Sereg szervezését, és Magyarországon, ahol a hazai közvélemény előkészítése volt a fontos közeli hazaérkezése reményében. Steinthal Csernátony Lajos ajánlhatta Kossuthnak, de az is lehet, hogy az angol unitárius lelkész Liverpoolban már korábban hallotta beszélni a nagy államférfit, és kapcsolatba is kerülhetett vele. (7) Kossuth levélben utasította Steinthal aról, amit Magyarországon és Erdélyben kellett végeznie. *Irataim az emigrációból I.* kötetében ezeket olvassuk Steinthal megbízatásáról: „*Hirt kapván a hazából, hogy nyugtalanul váratik a kilátások felőli tájékozás: ápril hónap közepe táján újólág értelitettem hazámfiat az ügyek állása felől. Ezúttal megbízottam egy németül is beszélő angol volt, kinek vallásfelekezeti missziója is lévén Angliából Er-*

*délybe, ez által tág alkalma nyílt olyanokkal is érintkezni, kikkel én egyenes összeköttetésben nem állottam; minél fogva azon helyzetben volt, hogy míg egyrészt az általam neki kijelölt hazafiaknak izeneteimet átadhatta, s válaszaikat és viszont izeneteiket átvehette, másrészt az általános hangulatot különféle kütfökből tágabb körben is tanulmányozhatta s egyes kitünőbb egyéniségek gondolkozási módjával is megismerkedhetett. Utasítása lényegében a fentebbi felszólítástól nem igen különbözött, csak kimerítőbb volt, s részletekre is kiterjeszkedett. Azonkívül három pontra különös súly volt utasításában fektetve. 1. hogy a közvéleménynek holmi koncessziók kilátásba helyezésével az udvari párt és a hivatalos közegek által munkába vett félrevezetés, s holmi lojalitási nyilatkozatokra csábítás, tért nyerni ne engedessék. 2. hogy a hazafias cselekvési párt sürgős teendőjének ismerje a horvátokkal egyetértésre, s közreműködésük iránt (különös tekintettel a határvidékre is) szabatos megállapodásra jutni. 3. hogy a székelyek megértsék, miként az ország azon részében ők lesznek hivatva a hazafelszabadítás munkájának élére állni; s hogy gondoskodva lesz, miszerint kezük ügyében kellő mennyiségben fegyver legyen.” (8) Steinthal küldetésének mindenben megfelelt, csak éppen az oszlák titkosrendőrség volt a nyomában már attól a naptól kezdve, hogy Csernátony Kossuthnak beajánlotta. Egyházunk angol vendége Nagy Lajos tanár kíséretében utazta be a Torockó–Várfalva–Kövend–Torda–Marosvásárhely és Székelykeresztúr útvonalat. Erdélyi és Magyarországi tartózkodásáról részletes beszámolót tett közzé (9), de ebben egyetlen utalást sem találunk Kossuth missziójára nézve. Steinthal nemcsak írásban de élőszóban is beszámolt a Brit és Külföldi Unitárius Társulat (British and Foreign Unitarian Assotiation) 1859. június 15-én tartott közgyűlésén Magyarországon és Erdélyben végzett munkájáról. Egyházunk két fiatal tanárjelöltje, Buzogány Áron és Ferenci József – egyházunk történetében első ízben – részt vett a londoni közgyűlésen, és a Steinthallal folytatott beszélgetés során a küszöbön álló forradalom kérdését vitathatták meg, legalábbis erre enged következtetni Ferenci József 1925-ben az *Unitárius Könyvtár* sorozatban megjelent *Emlékeimből* című kis füzet idevonatkozó része: „*(...) mert Steinthal unitárius lelkész, aki Angliából mint Kossuth megbízottja Erdélyben Kolozsváron is járt, az itteni viszonyokról tájékoztatást szerezni magának, s erről Kossuthot értesíteni, a közgyűlésen velünk találkozva figyelmeztetett, hogyha egy hét alatt nem megyünk haza, az út el lesz zárva, mivel itt a forradalom kitör az olaszok segítségével remélvén Magyarország felszabadulását.*” Közben lezajlott és az oszlákok súlyos vereségével véget ért a solferinói csata, és ez fordulatot hozott a magyar ügyben*

is. III. Napóleon és Ferenc József császár 1859. július 11-én békét kötött, minek következtében a magyar forradalom ügye ismét lekerült a nemzetközi politika napirendjéről.

Az unitárius egyház Képviselő Tanácsának termében, Kolozsváron őrizzük azt a Kossuth levelet, amit az agg kort megért politikus Kovács János teológiai tanárunknak küldött. Az általunk is nagy becsben őrzött levél nem az eredeti ugyan, de annak könyvatos másolata. (10) A következőkben e levél történetét ismertetjük.

Ismeretes, hogy az óceánon túli hittestvéreinkkel Bölöni Farkas Sándor vette fel a kapcsolatot. Bölöni Farkas egyesült államokbeli látogatása után ötven évvel egyházunk elérkezettnek látta az időt, hogy képviselőt küldjön először az angol (1881), majd pedig az amerikai (1882) unitáriusok évi közgyűlésére. A választás Kovács Jánosra, a kollégium történelem-angol szakos tanárára esett, aki 1882. augusztus 27-én megkezdte fél évig tartó utazásait”. (11) Hazatérte után két évvel Kovács János a turini remetének ajándékozta azt a Weber Karolinát, Kossuth édesanyját ábrázoló dagerrrotip arcképet, amelyet 1882-ben kapott Medfordban, Stearns Marytól. Kossuth hosszú levélben köszöntö meg a kolozsvári unitárius igazgató-tanár kedvességét, és ebben újból kifejtette véleményét az unitárius valásról. A levelet teljes terjedelemben közölte: *a Keresztény Magvető* 1884-ben, a *Történelmi Lapok 1848-49.* 1896 szeptemberében, az 1904-ben kiadott *Kossuth Lajos iratai X.* köteté, és részleteket közölt a sokat idézett levélből az *Unitárius Élet* is 1987-ben (12), de közölte a Kossuth Ferenc által szerkesztett *Egyetértés*, és ennek nyomán, a Londonban élő Bath Gunszt jóvoltából, angol nyelvű kivonatot is olvashatjuk a *Pall Mall Gazette* 1884 május 21-én megjelent számában.

Valószínűnek tartjuk, hogy Kovács János levélben kereste fel az unitárius Stearns Maryt, és beszámolt Kossuth levélének tartalmáról, legalábbis ezt látszik igazolni Stearns Mary 1884. április 13-ról keltezett, és Magyarország kormányzójának címzett levele.

„*Kossuth Lajos Ur, Magyarország Kormányzója, kedves és tisztelt hősöm s a szabadságharc apostola!*

Engedje meg, hogy kifejezzem azt a boldogságot, melyet nekem az az üzenete okozott, melyet a Kovács János tanár úrhoz írt levelében kifejezni méltóztatott. Szent elragadtatással olvastam az ön ígét. Ez ígék visszavarázsolják fiatal éveim legszentebb érzelmeit. Ez érzelmek az idővel nemhogy elmosódtak volna, sőt élénkültek, az Ön iránt táplált mérheterlen tiszteletem és határtalan vonzalmam a korral csak még fokozódott.

Ön talán alig fog emlékezni reám, ki férjével Önt 1852-ben New Yorkból való elutazása előtt egy este szerény hajléka-

ban felkereste. Én ekkor az indulat árjától át voltam hatva. Könnyeim peregtek, midőn kezemet kezében tartotta. Nemeslelkű férjemtől vette Ön át az adományt szeretett és szerencsétlen hazája számára. hogy ama rég letűnt időre egy felvillanó fényt vehessenek íme, másolatát küldöm ama levélnek, melyet Ön akkor hozzánk intézett.

Bocsásson meg, hogy az eredetit nem küldöm. Becses ereklye az. Szent előttem annyira, hogy. még Önnek, Kossuth Lajosnak sem adhatom ki kezemből: Eme sorok így szólnak.

New-York, június 17. 1852.

Stearns L. György úrnak s nejének, Boston

»Önök ma engem oly tekintélyes anyagi segéllyel tiszteltek meg, szegény, szenvedő hazám részére, s ezt oly szívélyes szeretetre méltó módon tették, hogy kötelességérzetem parancsolja nemcsak a pusztá köszönetnek adni kifejezést, de kifejezést adni annak a jól eső érzésnek is, amely gyászba borult szívemre vigaszt nyújtott. Ennek emléke mint az örömnék egy sugara fog élni szívemben. A mindenható Isten áldja meg Önöket, legalázatosabb szolgája: Kossuth Lajos«.

Íme, kedves, nemes mártírom, most már jobban megérti azt is, hogy miért tartottam, őriztem én az Ön édes anyjának az arcképét, s miért indítottam arra, hogy elküldjem Önnek a Kovács János tanár biztos őrizete alatt.

Más nem őrizi meg. Halhatatlan sóvárgással örökre őszinte híve: Mrs. Mary Stearns.” (13)

Kovács Jánoshoz címzett levelét Kossuth 1884. március 18-án keltezte. Figyelemre méltó teljesítmény, hogy két hónappal később már mind angol, mind magyar nyelven három folyóirat hasábjain volt olvasható. A következőket írja Kossuth az unitáriusokról:

„(...) Örvendetes tudomásomra szolgált azon leveléből érteni: hogy az amerikaiak a kolozsvári unitárius főiskolában két tanári állomást akarnak alapítani, s hogy az egyikre már 12 000 forintot gyűjtött. Örömmre válnék megérhetni, hogy reménye mind a két állomás alapítására nézve teljesebbé ment.

Tökéletesen igazat adok a Tanár úr azon megjegyzésének, hogy »az unitáriusok Amerikában a legműveltebb emberek«, s hozzá tehetem, hogy erkölcsiségben is kitűnők; hanem van egy tünemény, mely engem meglep, s melynek okáról magamnak számot adni nem tudok.

Én, amint tudja, tisztelt Tanár úr, nem tartozom az unitáriusok felekezetéhez. Evangélikus szülőktől születtem, evangélikus vallásban neveltettem, s lelkemben jól érzem magamat Luthernek azon tana mellett, mely a lelkiismeretet emancipálta, midőn a keresztény vallás kűtféjének a szentírást, az edénynek pedig, mellyel azon kűtfőből meríteni kell, nem a bármi

néven nevezett tekintély dictatorságát, hanem az ész, az egyéni szabad ítéletet jelölte ki, melynek nincs megtiltva semmi syllabusok által, hogy azon másik, azon nem írott könyv revelatióiból is merítsen, melynek neve: természet, s melynek úgy a porszemben, mint a virágok myriardjában nyilatkozó örök törvényei, örök törvényhozóra vallanak. .

Aztán, ha a végtelen jövőbe, a végtelen múlt tanúságainak üvegén tekintek, mely azt mutatja, hogy a természet örök istenének, a mindenséget fenntartó örök törvényein kívül nincs semmi állandó a nap alatt, nem tagadhatom, hogy igaza lehetett Byronnak, midőn azt írta, hogy: »religions take their turns, and other creeds will rise with other years« (a vallások váltakoznak és idővel más hitformák keletkeznek).

De hát nem habozom bevallani, hogy a míg Byron ezen jóslata beteljesednék, az unitárius hitvallásnak volnék hajlandó legterjedtebb s legtovább tartó jövődőt ígérni, és pedig azért, mert a fősúlyt nem transcendentalis speculatiókra, melyeknek eredete az indus védákra vezethető vissza (Trimurti), nem mystikus dogmákra, melyeknek egynémelyekéről írva van: ocredo, quia absurdum«, hanem Krisztus erkölcsstanára, az emberszeretetre fekteti, mely a társas lényé alkotott emberiség tökéletesedésének törvénye, melynek uralma nélkül soha sem lesz megadva az emberiségnek az a nagy áldás, melyet Krisztus e szavakkal kívánt követőinek. „béke legyen veletek!”

Hát mert ekként gondolkodom, nagyon meglepett engem az, hogy az Egyesült Államokban az unitárius vallás az utóbbi időkben, amennyire tudom, tért nem csak nyert, de sőt veszített. Még több vezérpapjuk is (többek közt a nagyhirű Osgood) az episcopalis egyházba tért át. Nagyon sajtáságos tünemény ez, különösen Amerikában, hol az unitáriusok előtt William Ellery Channing nemes, tisztafényű fáklója lobog. Nem bírom a dolgot magamnak megmagyarázni, annyira nem, hogy csaknem hajlandóvá teszem azt kérdezni, vajon ez is nem-e azon számos társadalmi körjelekkel van kapcsolatban, melyek korunkban mindenütt, s minden, de minden irányban oly sűrűn tünedeznek fel, mintha most is, mint már nem egyszer a múltakban meg akarnák mutatni, hogy az emberiség haladása nem egyenes vonalban, hanem csavaros görbékben mozog, a mi lehajlásokat (visszaesést) feltételez.

De sokkal inkább kívül állokhoz életem, mintsem hogy ítélnémek.”

Eddig a levél és benne felekezetünk jövőjét biztosító kossuthi ígéret. A turini remetének alakja vallásfelekezetünk tagjai között tengeren innen és túl elevenen élt, és már életében mitikus hőssé magasztosult. Az erdélyi unitáriusok között Kovács János teológiai tanár volt Kossuth egyik legnagyobb tisztelője, nem véletlen

tehát, hogy ő kapott megbízatást arra, hogy Kossuth angol és amerikai szereplésére vonatkozó adatokat összegyűjtse. Hogy ez a gyűjtőmunka milyen végleges eredménnyel zárult, az további kutatásokat igényel. Kovács János munkájának részeredményeit az 1898-49. *Történelmi Lapok* hasábjain közzétette, de gyanítjuk, hogy gyűjtése ennél sokkal bővebb. (14)

Kossuth Lajos 1894. március 24-én Torinóban meghalt. Az Egyházi Képviselő Tanács a halálhírről értesülve gyűlést tartott, és megbízta az egyház püspökét, Ferencz Józsefet – akadályoztatása esetén Nagy Lajos főjegyzőt – Derzsi Károly budapesti lelkészt, valamint Daniel Gábor és Szentivónyi Gyula főgondnokot, hogy egyházunkat képviseljék a temetésen. Továbbá meghatározták: „hogy egyházunknak nem lévén politikai missiója, sem erre utasítása, Kossuth Lajos temetése alkalmára gyászistentisztelet tartására rendeletet ugyan nem ad, de nincs ellenére, hogy a hol a hívek hazafias érzülete megvárja, esetleg megkívánja, ott istentisztelet tartassék.” (15)

Meggyőződésünk, hogy 1894. április elsején Kossuth emlékére minden unitárius templomban gyászistentiszteletet tartottak. Az Egyházi Képviselő Tanácsnak a Kossuth fivérekhöz részvéttáviratot küldött, ebből idézzük a következőket: „Az Alföld népének jajszava visszhangzik az erdélyi bércek közt, ott is, hol a szabad gondolkodású Egy istent hívők kicsiny se-rege, megfogya bár; de törve nem, könnyei közt is hálát ad Istennek, hogy az idők betöltével eljött a magyar nemzet számára is a szellemi és polgári szabadságnak, jogegyenlőségnek és testvéri szeretetnek profétája Kossuth Lajosban.

Az 1848. évi április 11-én szentesített törvények közt a XX-ik törvénycikk így szól: Az unitárius vallás törvényes bevett vallásnak nyilvánítatik. Néhány szóban száradok sérelme orvosolva. És mi tudjuk, hogy e törvények alkotó szelleme első sorban Kossuth Lajos volt. Nemes gondolkodását az unitáriusok iránt hontalansága idejében is több ízben kifejezte, miután Anglia és Amerika unitáriusait is alkalma volt megismerni. Annál több okunk az országos gyászban résztvenni halála felett. Hogyne fájna érette a mi lelkünk is.

Ez irat feladata lenne Önök előtt uraim a részvétel kifejezése. De e néhány sor inkább csak jelzi, mint kifejezi bánatunkat, azt a közös bánatot, melynek leírásában költők, hírlapírók és államférfiak versenyeznek.

Mi inkább imádkozni tudunk: Isten adjon Önöknek elég erőt e nagy veszteség elhordozására. Isten áldja, védelmezze a magyar nemzetet, e szép hazát, melyet Kossuth Lajos újra alkotott. Isten áldja, védelmezze Kossuth Lajos nemes fiait, kik a halottal visszajöttek a szülőföldre, hogy bennük és általuk is éljen a hazának Kossuth Lajos.” (16)

Boros György írta az Unitárius Közöny 1894. évi áprilisi rendkívüli számában: „*Halál nélkül nincsen feltámadás. Kossuth Lajos azért halt meg, hogy feltámadhasson s örök életet éljen szeretett nemzetével, a magyar nemzettel.*” Kolozsváron 1894. április 1-én a Kossuth emlékére tartott gyászistentiszteleten Mózes András lelkes prédikált, textusát a 2Kir 23,17a-ból választotta: „És monda: Miféle síremlék ez, a melyet látok? És felelének neki a város férfiai: Az Isten emberének sírja ez (...)”.

Születésének kétszázadik évfordulóján az emlékezés virágait helyeztük el az Isten emberének sírjára. A nemzet és egyházunk kegyelele őrizze emlékét!

Jegyzetek

1. Gál István: *Emerson Kossuthról* In. Unitárius Élet 1982. 36. évf. 3. szám. Vö. Balassa József: *Kossuth Amerikában 1851-1852*, Budapest, 1931. 104-105. *Emerson üdvözlő beszéde a száműzött Kossuthhoz*. Unitárius Naptár 1956. 89.

2. Balassa J.: i. m. 106

3. Lowell és Whittier költeményét közli Balassa J. Radó Antal fordításában.

Az alább közölt Lowell-fordítás Ábrányi Emil tolmácsolásában a *Vasárnapi Újság 1894. 14. számában* jelent meg. / Kossuth / Kihalhat a nemes faj nyomtalan, / Sarj nélkül elvész nagy királyok ága. / A természetnek sok más gondja van, / Úgyet hogy vessen minden cifraságra? // De a dicsők sohasem pusztulnak el, / Kik csillagot fontak fejükre ékűl; / Méltó utódok fényes hadfa kel / Bús vérpadokról, hősök börtönébül. // A természet nem veszt el tüzét, / És mindig tudja: kit miért teremtett. / Széztúzza sok-sok olcsó eszközét, / De mindig ad egy-egy profétát, szentet. // Magyar haza! Hiába tette rád / Komor bilincset zsarnok durva kénye: / Te győztél mégis! Néped igazát / Hirdetni fogja szebb jövők érénye! // Véres, halálos munkád díja nagy, / Bukásod bárhogy szemedre vessék: / Hőst adtál nekünk! Hős szülője vagy! / Népek számára nincs szebb kötelesség! // És menj bár gyötrő szenvedésen át, / Ő megmentett, szabadságnak atyja! / Nem fojtja el sírból jövő szavát / Se' árulás, se' vad kozákok padja! // Megszólal egykor: „Én Kossuth vagyok! / Igaz jövő, hozzád kiáltok holtan, / Kinek tábláján csak a, jó ragyog: (Porom becsüld meg s gondolj rá, mi voltam!” // Ébresztő szómtól most is zúg a lég; / Hiába lánáz s bitök ijesztő fája, / Belém lehelt az Isten! Én valék / az Úristen választott harsonája!”

James Russell Lowell: Kossuth. A race of nobles may die out, / A royal line may lesve no heir: / I Wise nature sets no guard about / Her pewter plate and wooden ware. // But they fail, the kinglier breed / Who starry diadems attain: / To dungeon, axe and stake succeed / Heirs of the old heroic strain. / The zeal of Nature

never cools, / Nor is she thwarted of per ends; / When gapped and dulled per cheeper tools, / Then she a saint and prophet spends. // Land of the Magyars! though it be / The tyrant may relink his chain, / Already thine the victory, / As the just Future measures gain. // Thou hast succeeded, thou hast won / The deathly travail's amplest worth, / A nation's duty thou halt done, / Giving a hero to our earth. // And he, let come what will of woe, / Hath saved the land he strove to save; / No Cossack hords, no pl, traitor's blow / Can quench the voice shall haunt his grave: // „I Kossuth am! O Future, thou / That clear'st the just and blott'st the vile, / O'er this small dust in reverence bow, / Remembering what I was erewhile. // I was the chosen trump wherethrough / Our God sent forth awakening breath. / Came chains? Came death? The stain he blew / Sounds on, outliving chains and death.”

4. Krécsy Béla: *Két amerikai barátunk*. Vasárnapi Újság 1894. 15. sz. 246.

5. Kossuth Lajos: *Irataim az emigrációból I*, Budapest 1880. 140.

6. Uo. 234.

7. Kovács Sándor: Egy angol-magyar unitárius életútja. *John Paget 1808-1892*. In: A szent szabadság oltalmában. Szerkesztette Gaal György, Kolozsvár 2000. 328.

8. Kossuth L.: i. m. 139-140.

9. Rev. S. A. Steintal's *Account of His Visit to Transylvania*. The Christian Reformer, vol. is- XV. 1859. 477-489. 530-538.

10. A levél eredetije Kovács János örökösei meghagyásából a budapesti Unitárius Püspöki Hivatalba került. A kolozsvári tanár halála után fia, Kovács Kálmán őrizte a nagybecsű Kossuth ereklyét; majd ennek halála után lánya, özv. Hass Tivadarné Kovács Margit örökölte. Ő kérte fel dr. Vernes Lászlót arra, hogy a magyarországi Unitárius Egyháznak adja át a féltve őrzött kincset. Boros Ildikó révén a levelet Vernes László átadta Huszti Jánosnak, és 1987. január 31-én a Püspöki Hivatal irodájában Kriza János arcképe mellé függesztették ki.

11. Kovács János: *Egyek vagyunk a hitben és a szeretetben*. Jelentés az 1882. augusztus 27-től 1883. március 7-ig tartó amerikai útjáról In: KerMagv 1978. 84. évf I. sz. 28-40. (A Mikó Imre által közölt jelentés a cenzúrán csak úgy mehetett át, ha bizonyos részek kimaradtak. A teljes jelentés az *Angol Emlékkönyv II.* (kézirat) kötetében 135-158 oldalakon olvasható.)

12. *Kossuth és az unitarizmus* In. Unitárius Élet 1987. 41. évf. 2. sz. A cikk ismeretlen szerzője több téves adatot is közölt írásában. A kolozsvári tanár nem 1883-ban Amerikából hazafelé tartva látogatta meg Kossuthot, hanem két évvel korábban, 1881-ben, amikor a Brit és Külföldi Unitárius Társulat londoni konferenciájára menet Torinót is felkereste. „Ide jövő utamban meglátogatván Kossuthot a nagy hazafi és híres szónok így

szólt hozzám: »Örvendek kedves barátom, hogy önök összekötetésben vannak az angol és amerikai unitáriusokkal: mondja meg nekik, hogy Angliát, s különösen Skodát második hazámnak tekintem; terjesszék elveiket Magyarországon oly széles körben, amennyire csak tehetik; az ők hitük az egyedüli, melynek jövője van; az egyedüli, mely hat az értelemre és érdeklődővé teszi a közönyt is: szívemből sikert kívánok a budapesti vállalatnak.« Robert Spears az Angol és Külföldi Unitárius Társulat titkára nem az évi közgyűlésen mutatta be Kovács Jánost, hanem az egybegyűlték tiszteletére rendezett fogadáson mondott pohárköszöntőjében méltatta hazánkfiát és vele együtt Kossuthot: „Néhány évvel ezelőtt találkoztam Kossuthal, s midőn a nagy hazafi megtudta, hogy unitárius vagyok, kezét szorított velem, s így szólott: »Házamban az unitáriusok a legjobb, legnemesebb, legtisztább jellemű és legderekebb emberek közé tartoznak mindazok között, akikkel találkoztam.«” Vö. Hivatalos Jelentése Kovács János igazgató tanárnak, melyet mint a „Brit és Külföldi Unitárius Társulat” az évi közgyűlésre küldött képviselő az unitáriusok E.K. Tanácsához f. évi július 31-én beadott. In. KerMagv 1881. 16. k. 243-257.

13. 1848-49. Történelmi Lapok. 1896. szeptember 1. 17. sz.

14. 1895. október 6-án Kossuth Ferenc a következőket írta Kovács Jánosnak: „Tekintettel azon buzgalomra, melyet Ön úgy Amerikában, mint itthon dicsőült Kossuth Lajos Amerikában tartott beszédei és felolvasásai körül már eddig is kifejtett (...) ezzel felkérjük, illetve megbízzuk, hogy az említett beszédeket és felolvasásokat, valamint dicsőült nagy hazánkfia működésére vonatkozó összes adatokat összegyűjtse s magyarra fordítsa akként, hogy azon 1897. végéig teljesen rendelkezésünkre álljanak, hogy a folyamatban levő kötetek sorába iktathassuk. (...)” Kovács János a megbízatást elvállalta: „(...) örömmel jelentem ki, hogy Kossuth Lajos dicsőült hazánkfiának az észak-amerikai Egyesült Államokban tartott beszédeit és felolvasásait, valamint ottani működésére vonatkozó összes adatokat, amelyeket én 1882-83-ban amerikai utazásom alatt összegyűjtöttem, s amelyeket az alkalomból ottani ismerőseim által még tetemesen gyarapítani akarok, a jelzett (1897. év végére) időre lefordítani, tisztelt Nagyságotoknak rendelkezésükre bocsátani, s a tiszteletdíj későbbi megállapításába beléegyezni kész vagyok.”

15. *Unitárius Közöny* 1894. április 15. (Rendkívüli szám). 68.

16. 80/1894. EKT. Nemcsak a magyar unitáriusok emlékeztek kegyelettel a haza atyjára, hanem az angolok is. 1894. április 1-én az angliai Hampstead-i (London) gyülekezet lelkesze dr. Herford Brooke gyászistentiszteletet tartott Kossuth emlékére. Oxfordban az itt tanuló Józán Miklós akadémista mondott emlékbeszédet Kossuthról.

Egy könyv és a róla szóló vélemény

Kelemen Miklós: HELTAI GÁSPÁR

Kiadta a Magyarországi Unitárius Egyház, Budapest 1999.

A könyvből közöljük a szerző által írt bevezetőt:

A XVI. század kolozsvári polgárainak egyik legsokoldalúbb és legismertebb alakja Heltai Gáspár volt.

A hosszú és változatos életutat befutott Heltai sok mindennel foglalkozott. Volt katolikus pap, protestáns lelkész, nyomdász, író, adószedő, építész-vállalkozó stb., de a politikai küzdelmekben és háborúkban oly gazdag századok alatt Heltait is utólrta a feledés sorsa.

A magyar irodalom megújulásának korszakában az irodalomtörténet képviselői munkáit újból és újból bemutatták, de újrafelfedezésére csak 1975-ben, halálának négy századik évfordulóján került sor. Ekkor és a következő években többen foglalkoztak Heltai bemutatásával, de ezen munkák többsége nem a korabeli Heltairól nyújtottak tárgyilagos képet, hanem életének és munkásságának a kor reá vonatkozó megállapítását mutatták be. Nem tudtak szabadulni sem a tekintély elvének súlyától, sem a felekezeti beállítódottságtól, de éppen ilyen akadályt jelentett az akkor uralkodó ideológia is.

Jelen tanulmány a részben megváltozott körülményeknek köszönhetően – bár a teljesség igénye nélkül –, egy teljesebb Heltait kíván bemutatni. Azt a polgárt, aki nem félt újabb és újabb vállalkozásba kezdeni, és aki magáévá tette a reformáció minden ágazatát, hogy végül a dogmamentes unitarizmus képviselőjeként fejezze be életét. Heltai azt a polgári típust képviselte, aki hitét nem választotta külön a gyakorlatától, és ebben is utat mutatott napjaink felé, melynek polgári életformája hasonló követelményeket támaszt.

Hogy az alábbi munka elérte-e és milyen mértékben e célt, döntse el maga az olvasó.

Budapest, 1999. május hava

Kelemen Miklós lelkész

És a róla szóló vélemény: mely megjelent a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia munkaközösségének folyóiratában, a Magyar Egyháztörténeti Vázlatok 2000. 1–4. számában az 539. oldalon.

„Nagy örömmel vettem kézbe a Heltai Gáspárral foglalkozó legújabb művet, hiszen ő a magyar könyvkiadás és reformáció egyik kulcsfigurája, fontos személyisége volt a 16. században. Személyével sokan és sokféleképpen foglalkoztak. Ezt a képet szeretné a kötetben a szerző összefoglalni – a már megjelent művek alapján – és ezen némileg módosítani.

A bevezetőben olvashatjuk; hogy a rendszerváltással teremtődött lehetőség arra, hogy másképp is be lehessen mutatni Heltai Gáspárt, mint addig. Amit a felekezeti beállítottság és a tekintély elv befolyásolt. A szerző célja egy olyan Heltai portré megismertetése, aki vállalkozó polgár és lelkész is egy személyben volt. (5. old.)

Bár a szerző Heltaihoz hasonlóan kötődik az unitárius egyházhoz, hiszen ennek az egyháznak lelkésze, feladatának érzi, hogy változtasson a megszokott értelmezésen. A könyv több részletre tagolható. A Heltai Gáspárral foglalkozó irodalomjegyzék (59–65. old.) mellett, Heltai műveinek felsorolásával – az első kiadás évével együtt (66. old.) – illet-

ve nyomdai kiadványának listájával válik teljessé a kötet.

Mindezekon kívül két nagyobb fejezettel találkozhat az olvasó, az egyik a Heltai által lefordított és kiadott mű (Gonsalvius Reginaldustól) a „Háló”-nak egy részlete (37–58. old.), a másik magával Heltaival foglalkozik. A fejezet első részében a szerző összefoglalja a Heltaira vonatkozó irodalom eredményeit, megpróbál erről minél teljesebb képet adni. Majd bemutatja magát a főhőst, származását, születési helyét, idejét, stb. (12. old.) Részletesen leírja, hogyan is került a szebeni születésű író Wittenbergbe, majd innen Kolozsvárra „plébánosnak” és hogyan is jut el kollegájával, Dávid Ferencsel és a gyülekezetével együtt egészen az antitritárius vagyis unitárius felekezethez. A szerző a nyomdáról is széles ismertetést tár olvasói elé. Nemcsak a megjelent művek leírását találjuk meg itt, hanem a záródíszeket, iniciálékat képileg is megjelenítve. Ezek mutatják, milyen igényes művek kerültek ki innen, a Hoffgréff-Heltai nyomdából a „könyvpiacra.”

A szerző leginkább azt az álláspontot képviseli, amely szerint Heltai meggyőződésből lett unitáriussá (19. old.), de természetesen az ezzel ellentétes véleményeket is ismerteti. Kelemen Miklós bemutatja, hogy amit ő nyomdájában és műveiben megvalósított tulajdonképpen a

lutheri művelődéspolitikája hatása volt. Munkáival a reformációnak kívánt táptalajt adni. (21. old.) Ezek közül a legfontosabb – a legnagyobb volumenű – a bibliafordítás volt, 2 évtizedig dolgozott rajta „munkatársával” együtt. Ez csak részben valósult meg. Mint tudjuk, 1590-ben sikerült Károli Gáspárnak és munkatársainak a teljes magyar bibliafordítást megjelentetni. A Dialógus és az Ágendáskönyv is ebbe a vonulatba tartozik.

A Háló c. mű fordításával Heltai már nem az egész reformációt kívánta szolgálni, hanem az unitarizmus ügyét. A mű – az inkvizíció és a szentháromság hívók ellen irányult – az unitárius felekezethez csatlakozott János Zsigmond fejedelem felkérésére és anyagi támogatásával jelent meg. A fejedelem tulajdona volt az a latin nyelvű munka, amelyet lefordított. (27. old.) Ezt mindössze az angol és holland fordítás előzte meg.

1571-et követően Báthori István trónra kerülése arra készítette Heltait, hogy az unitárius irodalom kiadása helyett kevésbé, veszélyes világirodalmat adjon ki. Így került sor a Históriai énekek megjelentetésére, kiadja például Poncianus históriáját (1572), majd két év múlva a Históriai énekeskönyv és a Cronika következett. (Ezeket 1566-ban a Száz Fabula előzte meg.) Kelemen magyarázatot keres arra is, miért fordult Heltai érdeklődése a történetírás felé.

Heltai Kolozsvár város polgáraként egyéb feladatokat is ellátott, a városi építkezés, majd a serfőzés gondviselője. Ezek városi tisztségek voltak, amelyeket – a szerzővel ellentétben, véleményem szerint – választott polgárként látott el és nem, mint magánvállalkozó. (34–35. old.) Ezekben a tisztségekben követte őt fia, ifjabb Heltai Gáspár is, aki az 1610-es években a város vezető testületének a százférfiak tanácsának tagja, majd a város sáfára, nótáriusa lett. A városi közgyűlési jegyzőkönyvek tanúsága szerint – melyeket nótáriusként vezetett – neki is igen jó íráskészsége volt.

Mindenképpen örülnünk kell annak, hogy a szerző az Unitárius Kisléxikont követően újabb egyháztörténeti művel jelentkezett. Ez a monográfia egy hiánypótló munka, mellyel az egyháztörténet és az irodalomtörténet már régen adós volt. Az olvasó egy szép kiállítású könyvet vehet a kezbe, mely egy 16. századi személyiség sokoldalúságáról ad tanúbizonyságot.”

Jeney-Tóth Annamária

János Zsigmond

János Zsigmond Erdély Fejedelme Emléktáblájának 1999. november 5-i avatási ünnepségén a Dr. Murvay Sámuel egyházi főgondnok által mondott megemlékezés sajnálatos tévedés folytán lapunkból kimaradt.

Most, a Fejedelem születésének 462. – 2002. július 7-i – évfordulója alkalmából a megemlékezés teljes szövegét időszerű közölni.

Régi kötelességünknek teszünk eleget ma, amikor vallásalapításunkat lehetővé tevő János Zsigmond fejedelem emléke előtt tisztelegve hajtunk fejet, és egy szerény emléktábla-állítással rójuk le adóságunk egy kis részét.

Zavaros, vészterhes időben, 1540-ben született, ugyanabban az évben, amikor apja, János király – Szapolyai (Zápolya) János meghalt.

Így történhetett, hogy az ifjú életének első évében már Magyarország királya lett. Mohács után a törökök délről, a Habsburg ház (I. Ferdinánd császár) nyugatról akarta kiterjeszteni hatalmát a szerzetileg szétzilált, katonailag nagyon legyengült Magyarország fölé.

Szapolyai János ezt úgy vélte elhárítani, hogy a Habsburgok ellen a török szultánt hívta segítségül. Korai halála a megoldás kivitelezésében megakadályozta.

Özvegye, Jagello Izabella, látva, hogy néhai férje hívása ürügyén a törökök – látszólag barátságos – haddal jöttek hazánkba, 1541-ben elkövette azt a végzetes hibát, hogy Budát – és ezzel Közép-Magyarországot – átengedte nekik.

A szultán, akit meglepett ugyan az ölébe hullott ajándék, nem sokat habozott: bevonult Budára, és ezzel megkezdődött a kinkeserves, 150 éves török hódoltság Magyarországán.

Izabella fiával Lengyelországba ment, majd onnan Erdélybe, ahol a rendek az ifjú királyt fejedelemként el is fogadták.

Erdély török megszállástól mentes országrész volt, amely most már önálló fejedelemséggé alakult, és János Zsigmond lett első fejedelme.

Az ifjú fejedelmet anyja rendkívül gondos nevelésben részesítette, így készítve fel az uralkodásra. Közben helyette gyakorolta a tényleges hatalmat.

Azt fiának akkor engedte át 1559-ben, amikor 19 éves lett, és vélhetőleg alkalmas az uralkodásra.

János Zsigmond nagy ambícióval kezdett hozzá az országépítéshez. Széles körű műveltsége, tudása a haladás, az új iránti érdeklődéssel párosult, ami később tetteiben is megnyilvánult.

Ebben az időszakban – a XVI-ik század második felében – teljesedett ki Erdélyben a reformáció hatása. A teológiai tudományokban is jártas fejedelem ezeknek nagy figyelmet szentelt.

Felfigyelt egy Dávid Ferenc nevű prédikátorra, akit nemsokára udvari papjává

is tett, és így közelebről ismerhette meg az ő tanításait.

Eleinte csak érdeklődött ezek iránt, majd amikor mind alaposabban ismerte meg, elhatározta, hogy teret enged az új tan kifejlődésének.

Ezt annál inkább tehette, mivel abban az időben Erdély már európai viszonylatban is élen járt a vallások iránti türelem tekintetében.

A római-katolikus ősi vallás mellett az 1548-ban tartott tordai országgyűlés az evangélikus vallást, majd az 1564-ik évi, ugyancsak tordai országgyűlés a református vallást fogadta be.

Alig négy évvel ezután, 1568 január 6–13-ra újra Tordára hívta össze a fejedelem az országgyűlést, amely ezúttal olyan határozatot hozott, amellyel minden egyházi és állami vezető figyelmét egyszerre magára vonta. Ez az Országgyűlés a világon elsőként mondta ki a vallási türelem és lelkiismereti szabadság (röviden: vallásszabadság) törvényét. Ez egyben az unitárius vallás törvényesítését is jelentette.

Csak egy olyan nagy műveltségű és széles látókörű fejedelem, mint János Zsigmond, vezethette országát egy ilyen rendkívüli jelentőségű, messzire ható, haladó szellemű törvény meghozatalához, amelynek mellékesen még az is eredménye lett, hogy az országon belüli vallásháborúknak elejét vette, és hathatósan tompította az időnként mégis fel-felbukkanó, eldurvult vallási viták életét.

Arról sem kell megfeledkeznünk, hogy a felvilágosult fejedelem irányítása mellett szükség volt az erdélyi szellemre is, amely a személyi és lelkiismereti (gondolati) szabadságot minden korban erősen igényelte.

A két körülmény szerencsés találkozása eredményezhette a nagy jelentőségű történelemformáló döntést.

Az, hogy a tordai országgyűlés határozata milyen rendkívüli jelentőségű, korát messze megelőző, haladó szellemű döntés volt, abból is nyilvánvaló, hogy ez alig 15 évvel a Szervét Mihály máglyahalála után (Genf 1553) és négy évvel a szomorú emlékű Szent Bertalan éjszakája (Párizs 1572) előtt történt, amikor Párizsban a hugenották ezreit mészárolták le.

Az is figyelemre méltó, hogy a tordai országgyűlés után több mint két évszázadnak kellett elteltie, hogy Európa és Amerika államai sorra törvényi erőre emeljék a vallásszabadságot.

Azt a tényt, hogy az 1568-as tordai törvénnyel az Országgyűlés valóban az unitárius vallást (Dávid Ferenc tanítását) kívánta legalizálni, egyértelműen bizonyítja, hogy a tordai határozatot az 1571. január 6–14-én tartott marosvásárhelyi országgyűlés újra megerősítette.

Mindezt még nyomatékosabbá tette, hogy az 1573. január 28-i medgyesi országgyűlés – még ezen is túlmenően – hivatalosan elismerte Dávid Ferenc unitá-

rius püspöki tisztségét, és egyidejűleg az egyház püspökválasztási jogát is megerősítette.

A történelmi hűség kedvéért meg kell állapítanunk, hogy János Zsigmond a tordai országgyűlés előtt nem volt unitárius. Érdeklődött ugyan Dávid Ferenc tanításai iránt, de azokat csak később, az 1568. március 8–18. között Gyulafehérváron tartott második tudományos HITVITA után – amelyen Dávid Ferenc tanival elsőprő győzelmet aratott –, csatlakozott a fejedelem, és vele együtt az erdélyi főrendek többsége, az új valláshoz.

Csak zárójelben említem, hogy súlyos tévedés volt egyesek részéről a csíksomlyói búcsút úgy beállítani, hogy azt egy olyan csata emlékének szentelték, amellyel János Zsigmond az unitárius vallást akarta volna a csíkiakra rákényszeríteni.

Az a bizonyos „csata” 1566/67-ben zajlott – egészen más okokból –, amikor még az unitárius vallás nem létezett (Torda 1568-ban volt!), és János Zsigmond sem volt unitárius.

Az egyházak közötti félreértés elkerülésére és a történelmi tévedés tisztázására a római katolikus egyház a közelmúltban hivatalos közleményben hirdette ki, hogy a fent idézett beállítás egyszerűen történelmi tévedés.

Sajnos, János Zsigmond viszonylag fiatalon, 31 éves korában, 1571-ben elhunyt.

Az utána következő fejedelmek nem mindig ragaszkodtak a tordai határozatokhoz, sokszor fájdalmat is okozva unitárius elődeinknek.

Isten segedelmével ezeket is elviseljük, és – amit eleink reánk hagytak – ősi, történelmi vallásunkat ma is híven őrizzük.

Így alakult ki tehát a nagy fejedelem segítségével, egy magyar vallásalapító, Dávid Ferenc kezdeményezésére, Erdély földjén az unitárius–magyar vallás.

Amit 432 évvel ezelőtt Tordán elhatároztak, azt ma ökumenének nevezik, és pár évtizedre a keresztény egyházak, mint új elvet, gyakorolják.

Ez nekünk is nagy örömeinkre szolgál, és fenntartás nélkül csatlakozunk hozzá.

A mi egyházunk az ökumené, azaz a vallási türelem, mások elveinek tiszteletben tartása jegyében született, és mi századokon át ezt így is éltük meg. Könnyű tehát ott folytatnunk, ahol abba sem hagytuk. Reméljük ebben az Úristen ezután is megsegít.

Köszönjük mindezt János Zsigmond fejedelmünknek, akinek nagysága előtt mély tisztelettel hajtunk fejet, és emléket szívünkbe zárva őrizzük – utódaink által – az idők végtelenségig.

Dr. Murvay Sámuel
főgondnok

A dialógusról

A dialektika fogalmát magába olvasztó dialogikusság egyik alapvető tényezője gondolkodásunknak. Ugyanakkor nemcsak gondolkodási forma, hanem életforma is, hiszen maga az élet dialektikus, dialogikus. Azt is mondhatjuk, hogy egzisztenciális kérdések esetében ez az egyedül lehetséges kibontakozási forma.

A dialogikusság áthatja az egész életet, annak minden megnyilvánulását, belép a „létbe”, részesedik belső feszültségeiben, mígnem elmentmondásokon keresztül behatol annak mélyebb rétegébe.

A belső feszültségek eredőjeként az „igazság” művészete teremődik meg. Kezdetben csak részigazságok csomói tünedeznek fel, aztán azok egyre inkább közelednek az igazság abszolútsága felé. Természetesen a közöttünk ismeretlenül bolyongó igazságot (Pascal) igen nehéz leleplezni, de *annak megkísérlése mégis szükséges dolog, hiszen csak így juthatunk el problémáink, kérdéseink megfogalmazásáig, esetleges megoldásáig*. Sokszor a jó kérdésfeltevés feléri a látszólagos igazságot, a jó kérdés felnyitja a dolgok lényegét.

„A dialógus éppúgy öncél, a Másik megértésén keresztül önmagam megismerése, mint ahogy a világnak globális problémáira való reagálás egy módja is” (Gadamer). A dialógus lényege tehát életlényeg, mely önmagam megismerését szolgálja, ugyanakkor két embert összehoz, egyé forraszt, kialakítja a közöttük létrejövő viszonyt. Ez egy adott környezetben zajlik, világunk kérdéseire reagál, mely kérdések sokszor eszmékben teljesednek ki. Ezen eszmék képezik a közeget melyben dialógusaink kibontakoznak, melyben sokan kitérülnek.

Egyértelmű az, hogy az ember akkor válik emberré, amikor belép egy kapcsolatba. Pszichológusaink előtt még Arisztotelész teszi közzé, hogy akinek nincs szüksége senkire, az vagy önmagában mindent megelé Isten, vagy vadállat. Az emberi szubjektumot tehát a másik ember és az általa használt nyelvbe beírt törvény (struktúra) hozza létre (Lacan).

Ezért amennyiben önmagunkat és a másikat meg akarjuk érteni, úgy párbeszédbe kell bocsátkoznunk. Továbbá nem csupán önmagunkról van szó, hanem arról is, hogy vannak közös eszményeink, közös dolgaink, melyeket csak dialógus útján oldhatunk meg.

Gadamer a párbeszéd útján történő dialógusról így ír: „Valami oda van téve közre, ahogy a görögök

mondották, melyben a beszélgetőpartnerek részesednek, s amelyről véleményt cserélnek. Ezért a dologról való megértés, melynek a beszélgetésben létre kell jönnie, szükségképpen azt jelenti, hogy a beszélgetésben dolgozzuk ki a közös nyelvet. A beszélgetésben végbemenő megértés nem pusztán saját álláspontunk előadása és érvényesítése, hanem közösséggé változás, melyben nem maradunk azok, akik voltunk.”

A dialógus legfontosabb feltétele tehát az, hogy beszélgetéseinkben ne csupán saját álláspontjainkra figyeljünk, más emberek megértő elfogadására is képesek legyünk. Az alázat dialógusának első stációja mindannyiunk esetlegességének a számbavétele. Tudomásul vétele annak, hogy mindenre nem tudunk választ adni, ezért talán annál inkább kell a hozzánk intézett kérdésekre figyelni. Tudásunk sokszor megrendül a dolgok változni képes mivolta felett, az élet mélyebb szövetébe belépve igaznak vélt dolgokat pedig sokszor újraírunk.

Éppen ezért nem támaszkodhatunk makacsul és következetesen a saját véleményünkre, nem tehetjük meg azt, hogy a másik gondolatát már indulásból figyelmen kívül hagyjuk. Eleve fogékonyak kell lennünk a másság iránt, a másikat ne legyőzni akarjuk, hanem mérlegelni és megérteni. Ez természetesen nem zárja ki saját magunk vállalását, másságunk megmutatását, mely éppen feltétele a másik gondolatai „kijátszásának”.

A dialógus természete tehát nem az abszolút és lezárt tudásban lehető fel, hanem egyfajta szüntelen feltárulkozásban, a nyitottságban, abban a nyitottságban, mely nyitottságot éppen a folytonosan szerzett újabb tapasztalatok, egy táguló világ táplál (ebben rejlik a műveltség kérdése). Erzékenyek kell lennünk a „nem-tudás” tudására, vagyis a belátásra (Gadamer). Aki pedig birtokában van a belátásnak, az nem engedi át magát vak dühének, önmagától el tud vonatkoztatni, egyszóval tág látókörű. A rövidlátó gondolkodót elutasítjuk, azt, „aki az ellenség ütötte kicsiny rést csak úgy tudja befoltozni, hogy máshol jóval nagyobb falomlást idéz elő saját kezével” (Lessing).

Az új tapasztalatok néha „kellemtelenül” érintenek, azaz próbára tesznek. Mert nem könnyű belépni úgymond az Élet szövédéjébe. Nem láthatjuk előre, hogy mi is lesz dialógusaink eredménye, nem manipulálhatjuk teljes biztonsággal a dolgok menetét. Bekerülünk egy sod-

rásba, mint egy bonyolult matematikai feladvány megoldási folyamatába. Nem csak rajtunk áll a dolog végkimenetele, és főleg nem akkor, amikor azt is tapasztaljuk, hogy a nyelv sokszor ki van vonva ellenőrzésünk alól (félreértések, kétértelmű megnyilatkozások stb.). A dolgot még bonyolultabbá teszi az, hogy a dialógus tudatos-tudattalan (és tudat alatti) folyamat. A párbeszéd művészete tehát a „nyelv mögött” is zajlik. Magunk is tapasztaljuk sokszor, hogy minden ütköző érv ellenére, magunk sem tudjuk hogyan, sikerül a másikat belátásra bírni.

Sokszor az is megesik, hogy beszélgetéseinkben „alul maradunk”. Nyitottságunkat azonban még ekkor is vállalni kell.

A „hatalmi” pozíciók természetesen alakulnak ki, vannak olyan esetek, amikor valaki szavára mindenképpen „adni kell”. Ez azonban egy belső tekintélyt kíván, egy olyan belső tartalmat, mely a dialógus kapcsán már sokszor bebizonyította azt, hogy meglátás és ítélet, de nemcsak ezek, hanem belátás dolgában is fölöttünk áll.

Az önmagát nem megkérdőjelező ember nem a párbeszédre koncentrálna, hanem önbirtoklásának a megmutatására, a tekintély elvárására. De amióta Freud megkérdőjelezte a descartesi cogito szimpla egoját, a magabiztos önbirtoklás is gyanússá vált. Ilyen esetben legtöbbször több a takarnivaló, mint az előtárnivaló.

Egyértelmű tehát az, hogy dialógus nélkül közös problémáinkat nem tudjuk megoldani. De azt is tudjuk, hogy az egyetértés megvalósítása is igen nehéz. A dialógussal foglalkozók (Buber, Lacan, Uhtomszkij, Bahtyin, Dosztojevszkij stb.) közül sokan értésünkre adják azt, hogy a párbeszédben lévők időlegesen összekapcsolódnak ugyan, de nem olvadnak egybe. Nem viszonyulások eredőjéről beszélhetünk, hanem viszonyulások folyamatosságáról. Mégis van egy dimenzió, mely egyfajta eszményi közösséget, eszményi végkimenetelt biztosíthat számunkra, s ez nem más, mint az etikai dimenzió. *Mert hiába vagyunk dialógusban, ha a belátással együtt nem rendelkezünk az empátia készségével, a másik iránt mutatott hittel, s legfőképpen a szeretet egyetértő érzésével.*

Talán e dimenzió megélése jelenti majd számunkra a legnagyobb kihívást.

Máté Ernő

A Liberté rabja

Ultimátum az emberségnek: ha nem tudjuk megnyerni, elveszejtjük

Az év végéig kell elkészülnie annak az angol nyelven írt, személyes vonatkozású dokumentumkötetnek, amely Gellérd Imre erdélyi unitárius lelkész tragikus sorsán keresztül a közelmúlt romániai diktatúrájának természetét mutatja meg. Szerzője a néhai lelkész leánya, Gellérd Judit, akinek eredeti hivatása ideg- és elmegyógyász doktor, és 1988 óta él az Egyesült Államokban. Teológiai tanulmányait a bostoni egyetemen végezte. Ez év novemberében szentelik majd unitárius lelkésszé Erdélyben.

Gellérd Judit életében ma nincsenek korlátok. Férjével, George Williams professzorral, aki a keleti vallások történése, Kaliforniában, Chicóban él. A zene elválaszthatatlan Judit lényétől. Valahányszor Magyarországon jár, a Semmelweis orvosi kamarazenekarban hegedül vagy a budai Mátyás-templom kórusában énekel. Ezen a forró nyári napon is épp egy nyugat-európai koncertsorozatra indulnak. Itt Budapesten, a Csengery utca egyik kopottas házából éppoly természetesen lép ki, mint ahogy Indiába vagy Nepálba indul társával, ha a kutatómunka hívja őket.

Mindezek önmagukban is egy rendkívüli egyéniséget sejtetnek. De a szülőföld visszahúzó és megtartó ereje, a szellem és a tudás, a humánus összessége az, amely ennek a törekeny, derűs teremtesnek erőt adott eddigi útján. És az erkölcsi elkötelezettség, amely arra sarkallja, hogy édesapjának álmait, ezzel együtt a névtelen meggyötörtekét is valóra váltsa.

A múltról így beszél ma Budapesten Gellérd Judit:

– Édesapám ötgyerekes földműves családból származott, kiemelkedő tehetségű ember volt. Egyszerre folytatta a teológiai tanulmányait és a Bolyai Egyetemen párhuzamosan hat szakot végzett. Kezdetben elhítte, amit a kommunisták hangoztattak, hogy felkarolják a szegényeket. Voltaképp orvos szeretett volna lenni, akárcsak édesanyám, de a szegénység ezt megakadályozta. Édesapám félárvaként, édesanyám teljesen árvaként nevelkedett.

Az édesapa Siménfalván, Székelyföldön lett lelkész és tanárként alkalmazták a székelykeresztúri unitárius kollégiumban. Francia és román nyelvet, filozófiát, pszichológiát tanított. Talentuma vallástörténészként, íróként, költőként, zeneszerzőként is megmutatkozik, nem beszélve szónoki képességeiről. Megalkotja az erdélyi unitarizmus négyszáz évének szellemi történetét, amely páratlan értékű kutatásokon alapul. Ez évtizedekkel később, az Egyesült Államokban, leánya angol nyelvű fordításában kerül a nyilvánosság elé. A hatszáz oldalas mű magyar kiadását most tervezik.

– Sok kézirat eltűnt, amikor a Securitate feldúlta az otthonukat – emlékezik Gellérd Judit a keserű időkre. Ő gyermekként, szerencsére, nem volt szemtanúja a családot ért rendőri atrocitásoknak. Tízestendős, amikor egy tehetségkutatás révén fölfedezik, és a marosvásárhelyi zenei és képzőművészeti iskola hegedű szakos hallgatója lesz. Az igen nívós és szigorú intézmény bentlakásos, ez egyfajta védeltséget nyújt számára a külvilággal szemben.

– Korán megtanultam, hogy az élet nagy önfegyelmet követel, meg aztán nagyon szorgalmas is voltam. Jól viseltem a

napi öt-hat órányi gyakorlást, amit magamra mértem. Sokat és gyorsan dolgoztam, hogy aztán legyen időm játszani. Még abban az évben, amikor felvettek, édesapámat letartóztatták. Az egyik olyan koncepciósnak lett az áldozata, amelyet a hatalom azért indított, mert az 1956-os események nyomán le akarta fejezni az értelmiséget. Így akarták a romániai szellemi erőket elfojtani, az embereket megtörni, megfélemlíteni. Előbb persze megpróbálták édesapámat megnyerni maguknak, meghívták a kormányba, hogy képviselje az ott élő magyar kisebbséget. De ő a lelkési hivatást választotta. Ezzel megpecsételte a sorsát. Így hangzott a verdikt: ha nem tudjuk megnyerni Gellérd Imrét, akkor elveszejtjük.

– Mennyit tudott a fenyegetettségről az a kicsi leány, aki annyira szeretett tanulni?

– Nekem nem volt szabad megmondanom senkinek, hogy ki az édesapám, mert akkor azonnal eltávolítottak volna az iskolából és állami otthonba visznek. Nemrég tudtam meg a ma Kanadában élő egykori tanárnőmtől, Birek Bihari Annától, hogy miként mentettek, óvtak engem két tanártársával, Broch Edithtel és Izsák Mártonnal együtt.

Igaz, ahhoz, hogy őt meg tudják védeni, Judit érezte, neki kimagaslóan kell teljesítenie. Eközben édesanyját, aki tanárként dolgozik, rendszeresen beidézik a Securitate-ra, faggatják, fenyegetik, hogy elveszik tőle a gyerekeit. A kényszerítés hatására elválik férjétől. De gondolatban egy percre sem szakad el tőle. Minden megaláztatást, kizsároltságot elvisel, dolgozik három ember helyett. A politikai rendőrség húsz évig figyel, próbálja zsarolni, beszervezni.

– Nemcsak igen szép, hanem rendkívül erős akaratú asszony volt, nem boldogultak vele – meséli Judit. Az állandó lelki gyötrelme és munkahelyi megaláztatások mellett az már csak másodlagos büntetés, hogy a csonkán maradt családnak az otthonát is el kell hagynia.

– Évekig semmi hír nem jött édesapámtól, majd néhány levelezőlappal tudtuk meg, hogy él. De édesanyámnak nem volt szabad a kapcsolatot keresni vele, ezt a politikai rendőrség jól az agyába véste. Édesapámat öt év múlva egy karácsonyi napon láttuk viszont. Végtelenül lesoványodva, fizikailag megtörve, öregén jött haza. Akkor, érkezése napján, egyetlenegyszer elmesélte hol volt, mi történt vele. Később soha nem volt hajlandó beszélni nekünk erről. Magam rabtársai visszaemlékezéseiből és az akkor megjegyzett szavaiból raktam össze megpróbáltatásának történetét. Igen jellemző volt egy apróság, amely tartotta benne a lelket. A zsákvászonból készült, szedett-vedett felső öltözéke minden darabjára az én becenevemet varrta rá. Úgy hívtak otthon: Zizi. Ez igen illt rám.

Ez az epizód nyilvánvalóan az elviselhetőbb események körébe sorolható azokból az emberi tragédiákból, amelyekre a hatvanas évek romániai diktatúrája mért az értelmiségiekre, s amelyeket nyugat felé a sikerpropagandával lepleztek. A valós eseményekről angol nyelven írott kötet készül, amelyhez Gellérd Judit hosszú évekig gyűjtötte a dokumentumokat. Felkereste az egykori, még életben lévő rabtársakat, számos mélyinterjút készített, amelynek hangszalagra való rögzítése

önmagában pótolhatatlan érték. A Nobel-békedíjas író, Elie Wiesel is támogatja a munkát, s vállalta az előszó megírását.

– A személyes okokon túl szeretném, hogy az angolszász világban minél többet tudjanak meg a Ceausescu-diktatúráról, módszereiről, annak áldozatairól. Fontos ez a nagyobb tájékozódás és történelmi tisztánlátás miatt is. Az Egyesült Államokban élve azt tapasztaltam, hogy még értelmiségi körökben is nagyok e téren a hiányosságok, igen nagy szükség lenne a kelet-európai történelem közelmúltjának valódi megismertetésére.

Gellérd Imrét hét évre ítélték. Előbb a kolozsvári Securitate börtönében, majd a hírhedt szamosújvári börtönben tartották, rettenetes körülmények között. (Szamosújvár román zászlókkal díszített főutcájáról ma is jól látszik a börtön-épület barátságos, almazöld színűre pingált homlokzata.) Az unitárius lelkeszt pszichikai kínzásnak vetették alá, injekciózták, hogy tudatát befolyásolják, s másokra nézve terhelő valamást csikarjanak ki belőle. Nem írt alá semmit. Később a Duna-deltába, a romániai gulagra vitték, kényszermunkára. Fanyar mosollyal jegyzi meg Judit, hogy a kímustrált hajót, amely a rabok szállása volt, Libertének hívták. A kényszermunkásoknak tizenkét méter magas gátat kellett építeniük. Csak az kaphatott elfogadható ételt és levelezőlapot, aki a kitűzött normát teljesítette.

– Édesapámat betegsége miatt fiatal, erősebb testalkatú teológus társai segítettek. Ha ez nincs, minden bizonnyal ott pusztul. Nem beszélve azokról a további lelki gyötrésekről, amelyeket fogva tartói eszeltek ki számára. Egy beépített embert, mint újonnan érkezett rabot bíztak meg azzal a szereppel, hogy hamis hírt vigyen rólunk. Azt állította, hogy édesanyám minket, gyerekeket megölt, majd végzett magával, s ő a temetésünket is látta. Ekkor édesapámat egy hajszál választotta el attól, hogy végezzen magával. A tábor kerítésének akart rohanni, amelybe áramot vezettek, a társai fogták le.

– Járt e valamikor a Duna-deltában, azon a vidéken, ahol édesapja raboskodott?

– Felőtt fejfel soha – válaszolja. De mi sem jellemzi jobban a korszak kétarcúságát, hogy diákként megfordult ott, hiszen természeti szépségénél fogva a környék kedvelt kirándulóhelye volt, tán még a táborok kerítéseit is látták a távolból – idézi ma vissza a megfakult képet, majd így pergeti vissza az eltűnt időt:

– Édesapám e hamis hír tudatában élte a hátra maradt, rabságban töltött éveket. 1965-ben láttuk egymást újra. A politikai megbélyegzettség akkoriban a hétköznapiakra és az emberi kapcsolatokra is rányomta a bélyegét. A régi ismerősök, ha meglátták az utcán, átmentek a másik oldalra, hogy ne kelljen köszönniük. Mindenki félt. De adódtak más megpróbáltatások is. A régi gyülekezetét nem tarthatta meg, Homoródszentmártonba irányították. Új közösséget kezdett formálni maga körül, és szellemi téren is az alkotásba menekült. Fordított, zenét szerzett, írt, kutatott, de minden tudása ellenére sem engedték, hogy megszerezze a doktori címet. Először a letartóztatása akadályozta ezt meg, ami két héttel a doktori cím megvédése előtt történt, másodjára pedig az 1971-ben született, úgynevezett kulturális revíziós törvény. Sajnos, ebben az időben az egyházi vezetők sem álltak mögötte, szinte kiközösítették. Ez még jobban fáj neki, mint a börtön, a kényszermunka. A békepapság Romániában épp úgy létezett, mint Magyarországon. Így neki is voltak közülük ellenségei, irigyei. A politikai rendőrség zaklatásai közepette dolgozott a szabadulása utáni tizenöt évben. Amikor hírt vette, hogy másodjára is le akarják tartóztatni, önkézzel vett véget az életének.

Leánya, noha a zenétől egy pillanatra sem szakadt el, az orvosi pályát választotta. A felvételikről kezdve a pályakezdettségig a kiválóak között szerepel, a tanulmányi versenyeken az ország első öt helyezettje között van.

– Tudtam, hogy magasan kell teljesítenem, mert a politikai megbélyegzettséget csak így tudom kivédeni – mondja.

De hiába kitűnő mindenből, hiába ismerik el a tudását, közlik vele, hogy a dicsőség csak az egyetemig tartott, magyar anyanyelvű lévén ne is gondoljon karrierre. Így 1978-ban áttelepül Magyarországra. Egy bőrönddel érkezik, állás, lakás, pénz nélkül. Az István-kórház belgyógyászati osztályán alkalmazzák először, ahol megbecsülik, szeretik, s ahova ma is emberi szálak fűzik.

– A munkába menekültem édesapám elvesztése után, szinte beköltöztem a kórházba. Orvos kollégáim és a vezetőim megértettek, lelkileg is segítettek. És volt egy másik kapaszkodóm, a zenekari és a kórusbeli életem. Emlékszem egy jelenésszerű álmomra, ebben édesapám szólított meg. Ekkor ismertem fel, hogy a gyógyításon túl még más feladat is vár rám: a másokért való szolgálát.

Miközben éli a kelet-európai értelmiségiek hétköznapijait, 1987-ben meghívást kap az USA-ba, a Vallásszabadság Világszövetségének kongresszusára a Stanford Egyetemre. (Ídén ennek Budapest ad otthont, július végén.) Újabb fordulópontra kerül. Megismeri későbbi férjét, aki a rendezvény egyik előadója. A férfi a Kaliforniai Állami Egyetem neves professzora. De történik más is. Az erdélyi unitárius egyház történelmileg a legidősebb, az észak-amerikai közösség pedig jelenleg a legerősebb. Így kéri fel Gellérd Juditot a Berkeley Egyetem teológiai karának egyik kiemelt programjára, hogy lefordítsa és kötetbe rendezze édesapja fennmaradt munkáit. Az egyetem tevékenysége elismerésül díszdoktorrá avatja. A következő években szünetelteti orvosi tevékenységét. A mindennapokban és a távlatokban egy vallási és humanitárius mozgalom körvonalai kezdenek kirajzolódni az Észak-Amerikában és Erdélyben élő unitárius vallási közösségek között. Ehhez persze rendkívüli belső energiákat kell mozgósítania. Szerencséje van abban is, hogy férje rögtön megérti, miért fontos számára ez az ügy.

– Mozgalmunk célja a kölcsönös, személyes alapokon nyugvó megismerésen, a lelki kapcsolaton túl a gazdagabb közösségekből kiinduló anyagi segítség is, amelynek sokféle formája alakult ki az idők folyamán. Az észak-amerikai unitáriusok, beleértve a kanadai testvéreinket is, tehetséges fiatalokat karolnak fel, taníttatnak, de például küldenek munkagépeket is a parasztagazdaságokba, ha a szükség úgy kívánja. Im már tizenkét évi építőmunka áll mögöttünk, s jelenleg négy milliárd dollárt tesz ki a segélyezési keretünk. Egyedi a mozgalmunkban, hogy nincsenek "kiválasztott vezetői", a közösségek önállóan dolgoznak, ezáltal a kapcsolatok természetesebbek, mélyebbek és felelősségteljesebbek, mintha egy nagy adminisztráció uralkodna rajtuk. De nem csak a nyugati világból érkezik kelet felé az anyagi, szellemi erősítés. Az észak-amerikai unitárius közösségek is sokat gazdagodtak e folyamat által.

– Miben mérhető ez?

– Ráébredtek arra, hogy mennyi mindent tehetnek még másokért, új tevékenységi formák nyíltak meg előttük. Az unitárius közösségekben üldöztetések miatt (nem Amerikában) egyébként mindig is erős volt a társadalmi érzékenység. A hívek nézetei árnyaltabbá váltak az általuk eddig kevésbé ismert Kelet-Európa történelméről, társadalmi és emberi viszonyairól.

– A jelen egy földrészekén átívelő, személyes, élő kapcsolatrendszer. Több mint egy évtized gyarapodása, amelynek folytatásához lassan-lassan rám nem is lesz szükség – mondja bizakodva Gellérd Judit. Mögötte van már konferenciák sora, a több mint hetven észak-amerikai templomban végzett szolgálat, tizenkét kötetnyi könyv, az éjjeleket és nappalokat magába foglaló szervezőmunka. Mindez nem sikerülhetett volna a társa nélkül, aki erkölcsileg, anyagilag kezdettől fogva az ügy mellé állt. A keleti vallások tudósának pedig, akárcsak feleségének, immár mi sem természetesebb, hogy a könyvtárak csendjét, az egyetemi előadótermet, a konferenciák helyszíneit olykor Erdély útjaival cserélik fel, vagy éppen Indiába, Nepálba vagy Tibetbe húzza őket a szív és az értelem.

Kormos Valéria

(Magyar Nemzet, 2002. július 20.)

Egyházközségeink életéből

Budapesti Unitárius Egyházközség

A nyári hónapokra, ha azt jelzős szerkezetben akarjuk kifejezni, és azoknak tartalmát minősíteni óhajtjuk, egyházközségi életünk szempontjából – itt a június, júliusi, augusztusi hónapokat értjük – akkor arról azt szoktuk mondani: ez az „uborkaszegzon” ideje. És nem véletlenszerű ez a kifejezés, hiszen hosszú évek tapasztalata mondatja ezt velünk, hogy ez így van. A nyári szabadságolás, kikapcsolódás, utazás és pihenés ideje ez sokak számára, akik egy éven keresztül tevékenykedtek, dolgoztak, hogy jól megérdemelt szabadságuknak örvendjenek.

Igencsak rácsodáltak a fentiek megfogalmazása a budapesti Unitárius Egyházközség június, júliusi, augusztusi hónapjai, ami sok mindennek volt nevezhető, csak „uborkaszegzon”-nak nem. Ugyanis intenzív egyházközségi élet folyt legmelegebb nyári időszakban is. Az átlagosnál is zsúfoltabb, több volt a program a három nyári hónapban. Hogy ez mennyire így van azt legjobban talán egyházközségünk eseménynaptára igazolja, amit az alábbiakban ismertettünk.

Az Unitárius Élet utolsó számában, (május-június) csak június 3-ig ismertettük az egyházközségben végzett tevékenységet, eseményeket. Ahhoz, hogy ennek a folytonosságát megtartsuk, fontosnak véljük az azt követő időszakról is beszámolni.

Június 14-én du. 7 órai kezdettel került sor az „Ars Renata” régizene-együttes előadására a templomunkban. A zenekar vezetője Virágh László – jól ismert név ez a komoly zenét kedvelő budapestiek részére – és a zenekar tagjai is mind, szinte kivétel nélkül ismerősek, az egyházközségi vezetők és a hívek részére egyaránt. Jó volt újból együtt lenni és a gyülekezeti közösségben hallgatni azt a 15-16. századi muzsikát, amelynek legnagyobb szakértői éppen a fent nevezett előadóművészek. Az egy óras koncertet követően a lelkeszi hivatalban egy kötetlen beszélgetésre, és kellemes együttlétre került sor a vendégekkel és vendéglátókkal. Lelkésznünk ez alkalomból megajándékozott minden meghívottat egy ajándékkönyvvel, melynek címe „Évek az ezerszázból”, és amelyet az Erdélyi Könyv Egylet jelentetett meg a sorozat 12. köteteként.

Június 15-én a pestszentlőrinci egyházközség meghívását fogadtuk el, ahol évadzáró gyülekezeti napot tartottak a rendezők. Itt szeretnénk kiemelni azt a nagyszerű programot, amelyet a gyülekezet lelkeszónője Szász Adrienne szervezett a legfiatalabb unitáriusok, a gyerekek közreműködésével. A lelkeszónő bizonyosságát adta annak, hogy a valláserkölcsei nevelés kérdéséhez is nagyszerűen ért. Jó volt látni, amint a „nyílt színen”, a templom piacon tanította az irni-olvasni még nem vagy alig tudó legfiatalabb unitáriusokat. A szellemi élményt követően került sor a flekkenezésre a szépen rendben tartott templomi telken. A BUE előljárósága nevében, akik közül többen is jelen voltunk, köszönjük a meghívást.

Június 24–30 között került sor a nyári magyarkúti táborozásra, amelyre 12 gyerek és négy felnőtt jelentkezett. Úgy az élménybeszámolókból, (lásd a külön cikket erre vonatkozóan), mint a személyes tapasztalatokból egybehangzóan az derült ki, hogy a tábor jó hangulatban és eredményesen zajlott. Erről győződhettek meg az odalátogató szülők, lelkesz egyaránt, akik az említett időszakban több alkalommal is ellátogattak Magyarkútra. Az ötlet gazdájának és rendkívüli tevékeny szervezőjének Zoltán Csaba megbízott gondnoknak ez alkalomból is köszönetet mondunk a végzett munkájáért. A magyarkúti rendezvényeink, amely sorrendben a második az idén, de korántsem az utolsó, arról győznek meg minden odalátogatót, hogy másodvirágzás idejét éli a 30-as éveket követően a jobb sorsra hivatott magyarkúti egyházi ingatlanunk.

Június 30-án került sor arra az ünnepi istentiszteletre, amit Cynthia Landrum amerikai lelkeszónő tartott Kászoni József magyar nyelvű tolmácsolásában. Megnevezett unitárius-uinverzalista lelkeszónő mint vendég és rokon érkezett Budapestre, húga, Carrie Landrum esketési szertartásának celebrálására, mely alkalomból meghívást nyert lelkeszünk részéről a vasárnapi istentisztelet tartására.

Július 4-én az Amerikai Egyesült Államok függetlenségének napján de. 11 órai kezdettel került sor Cseh Péter református és Carrie Landrum unitárius-univerzalista fiatal testvéreink esketési szertartására. Azért hétköznap és azért ezen a jeles napon, mivel mindketten úgy egyeztek, hogy ezen a napon kötik egymáshoz életüket. Carrie neve nem ismeretlen az erdélyi unitárius teológiai hallgatók előtt, ugyanis ő az Egységes Protestáns Teológiai Intézet unitárius szakán angol nyelvet tanított Kolozsváron. Itt ismerkedett meg jövődöbéli férjével és úgy döntöttek, hogy Budapesten kötnek házasságot. Az esketési szertartáson jelen voltak az Egyesült Államokban élő rokonai a menyasszonynak, mint ahogy a vőlegény szülei is Kolozsvárról illetve Nyíregyházáról. Az esketési szertartás két nyelvű volt, és azt a menyasszony lelkesz nővére illetve egyházközségi lelkeszünk vezették.

Július 13-án du. 14 órakor kezdődött az az esketési szertartás, amelyben örök hűséget esküdött egymásnak Jakob Johannes Slis holland remonstráns és László Éva unitárius testvérünk. A fiatalok úgy döntöttek, hogy nem Rotterdámban és nem Marosvásárhelyen esküsznek, hanem a kettő között középúton, itt Budapesten kötnek házasságot. A vőlegény rokonai és barátai szép zenei műsorral emelték a két nyelvű szertartás színvonalát, és ami figyelemre és követésre méltó egy ilyen alkalomból az, hogy perselyes adakozásra szólították fel a jelenlévőket és a közel hatvan ezer forintos összeget az újonnan épülő marosvásárhelyi templom javára ajánlották.

Július 15-én lelkeszünk az unitárius ifjak előzetes felkérésére a Pécs melletti Sikondán tartott angol nyelvű előadást abból az alkalomból, hogy Magyarországon került sor az IRF idei rendezvényére. (Részletesebb beszámolót lásd a külön cikkben.) Az egész heti rendezvénynek súlypontos témája a zene volt. Lelkeszünk előadásának címe: „Zene és lélek az unitarizmus kezdeténél...” A jelenlét a nemzetköziség sokszínűségét hordta magán, hiszen több országból gyűltek egybe a fiatalok erre a hétre, valamint az azt követő hétre, amely teljes egészében a kikapcsolódás és a szórakozásé volt.

Július 20-án, szombaton de 11 órakor vette kezdetét az a négyes keresztelő, mely alkalommal megkereszteltük Katona Csilla és Katona Zsuzsanna testvérpár gyermekeit: Hanga, Boglárka és Eszter, Nóra gyermekeit. Ennek a négyes keresztelőnek az adott rendkívüliséget, hogy az édesanyákat is lelkeszünk keresztelte és konfirmálta, akik huszonöt év elteltével ide jöttek, hogy gyermekeiket is a tiszteletes úr keresztelje meg. Zsuzsa a kaliforniai San Francisco-ból, testvére Csilla meg a közeli Szilasligetről érkeztek erre a szép keresztelési szertartásra. Kászoni József keresztelési szertartásában többek között arról beszélt, hogy amikor Albert Schweitzer, aki egy személyben volt orvos, zenetudós-organista és lelkesz, és aki az afrikai Lambarene-ban dolgozott, egy alkalommal, amikor azok az édesanyák mentek hozzá szülni, akik nála születtek, akkor csak ennyit mondott a „Nagy Fehér Varázsló”: bizony telik az idő. Lelkeszünk ezt a megállapítást magára vonatkozóan is érvényesnek tartotta, hiszen első alkalommal keresztel olyan kisgyerekeket, akiknek a szüleit is ő keresztelte.

Július 26-án, pénteken 2 óraker látogatták meg a Budapesti Unitárius Egyházközséget az IARF (Nemzetközi Szövetség a Világszabadságért) városunkban ülésező nők szövetsége. A közel száz tagú csoportot a lelkész fogadta, aki a templomban rövid angol nyelvű áhítatot tartott a jelenlévőknek, majd a Zoltán Csaba megbízott gondok által összeállított ismertető anyagot terjesztette elő, amely az egyházközségre vonatkozó adatokat tartalmazott. Az együttlétet követően a feltett kérdésekre válaszolt lelkészünk az érdeklődők részére.

Július 27-én, szombaton este 7 óraker került sor arra a fogadásra, amelyet az egyházközség gyülekezeti termében tartotunk, azon külföldről érkezett vendégek tiszteletére, akik a másnapi IARF gyűlés munkálataira érkeztek. Az ünnepi köszöntés elhangzását követően, amelyet lelkészünk mondott angol nyelven, és amelyen jelen volt Mikó István főgondok úr és sok más külföldi neves személyiség, állófogadásra került sor. Egyházunkat és egyházközségünket egyaránt érintő kérdésekről folytatunk közös beszélgetést. A vendéglátók részéről többen is jelen voltak a presbitérium részéről. A találkozás, beszélgetés jó hangulatban zajlott. A fogadást előkészítő munkálatokért illesse e helyről is köszönet Postásné Balázs Ildikó titkárnőnk és Brock Margit templomgondozót.

Augusztus 15-én este nyolc órától fogadta egyházközségünk a Concordi gyülekezet kórusát, akik európai turnéjuk során eljutottak Budapestre is, miután az erdélyi nagyvárosok egyházközségeiben és a Szejké fürdőn is szerepeltek. Bár a hónap idusán kevesen voltak érdeklődők az itthon maradottak közül az unitárius-univerzalisták koncertjére, azok nagy lelkesedéssel és jókedvvel vendégszerepeltek a Nagy Ignác utcában. A koncertet követően állófogadásra került sor a gyülekezeti teremben, mely jó alkalom volt arra, hogy az előadók és a gyülekezeti tagok egymással közelebből is megismerkedjenek. Az est házigazdája Cserei Katalin segédlelkész volt, aki lelkészünket helyettesítette annak nyári szabadságának ideje alatt. Itt mondunk köszönetet Léb Erzsébetnek az angol nyelvű tolmácsolásáért, aki a vendégeket úgy a templomban, mint a gyülekezeti teremben köszöntötte.

Augusztus 28-án lelkészünk Kolozsvárott volt, és részt vett a teológiai tanulmányai befejezésének 25. éves évfordulójára rendezett ünnepségen. A Magyarországon tevékenykedő unitárius lelkészek közül Kiss Mihály hódmezővásárhelyi lelkész is jelen

volt, aki Kászoni József évfolyamtársaként végzett szintén 25 évvel ezelőtt a kolozsvári teológián.

SZERTARTÁSAINK

Keresztelés

2002. július 7-én Fodor Szabolcs és Körösi Éva kislányát Petrát; 2002. július 14-én felnőttkeresztelésben részesítettük Füzési Zoltán testvérünket; 2002. július 20-án Abrán József és Kátóna Csilla kislányait; Hanga, Boglárka és László Zoltán és Kátóna Zsuzsanna kislányait; Eszter, Nóra gyermekeiket kereszteltük. 2002. július 21-én felnőttkeresztelésben részesítettük Négyökrű Krisztinát. 2002. július 28-án pedig Barabás Csaba és Kertész Szilvia kislányait; Lilla és Anna gyermekeit kereszteltük. Szintén aznap a kora délutáni órákban Koteles Zoltán és Nagy Imola gyermekét, Krisztiánt kereszteltük. 2002. augusztus 17-én Kibédi Károly és Csia Mária Magdolna kisfiát, Károlyt, augusztus 18-án istentisztelet keretében Soós Csaba és Makkai Mária Magdolna kisfiát, Koppány-Csabát, 2002. augusztus 24-én Nagy László és Bálint Krisztina kislányát, Katalint, augusztus 25-én, istentisztelet keretében, pedig Koncz András és Kulcsár Júlia kisfiát, Gergőt kereszteltük. A megkereszteltek életére Isten gazdag áldását kérjük.

Esketés:

2002. június 29-én Feleki Dénes és Vass Klára Viola, július 4-én Cseh Péter és Carrie Elise Landrum, július 13-án Jakob Johannes Slis és László Éva, július 27-én Lukács Gábor és Négyökrű Krisztina, augusztus 24-én Cseri Gábor és Csegöldi Krisztina, valamint Gál György és Vonsza Magdolna Renhilda testvéreinket részesítettük esketési szertartásban. Adja a jó Isten, hogy amit egy szép szertartás keretében ők egymásnak megfogadtak azt maga az Élet hitelesítse!

Temetések:

Június 26-án Dr. Pálffy József, július 3-án Ágoston Kolozs Imre, július 8-án Egyed Jánosné sz. Szabó Ilona, július 17-én Kiss Béláné sz. Szász Ilona és július 17-én Tóth Gabriella sz. Wellisch Gabriella testvéreinket búcsúztattuk. A gondviselő Isten adjon eltemetett, de el nem felejtett testvéreinknek csendes pihenést, halhatatlan lelküknek pedig örök üdvösséget.

(-)

Dunántúli Unitárius Egyházközség

Június 23-án, Pécsen, konfirmációs szertartáson vehettünk részt. Három esedékes konfirmandusunkból – családi okok miatt – egy növendékünk tudott a gyülekezet közössége elé állni. Így Vass Melinda biznyságtevésének lehettünk tanúi. Konfirmációs szertartásunkat követően a Pécs melletti Orfűn kellemes környezetben és társaságban köszönthettük ünnepeltünket.

Június 28-án, Székesfehérvár mellett, Tácon, keresztelői szertartásra került sor. A táci református templomban megkereszteltük Alexander Peter Balcombe és Lakatos Cristina kisfiát, David Balcombe-t.

Július 13–20. között került sor az IRF ifjúsági konferencia első hetének megszervezésére a Pécs melletti Sikondán. A Pécsi Balázs és Tóth Bence főszervezésében létrejött konferencián részlegesen mi is részt vettünk, lehetőségeink szerint támogattuk azt. Ez ügyben ifjainkat többször összehívtam, már amennyire nyári időszakban ezt meg lehet tenni.

Augusztus 10-én, Szejkéfürdőn, az Unitáriusok Egyetemes Találkozóján vehettem részt, mely találkozó után egy kisebb erdélyi körutat tettem meg.

Az utóbbi egy hónapnyi időtartamot kisebb-nagyobb megszakításokkal pihenésre használtam. Különösen emlékezetes marad a balatoni pihenés, melyet pécsi gyülekezeti tagokkal tölthettem.

Pécsen kívül a Balaton környékén tettem látogatásokat, új „arcokat” megismerve, szimpatizánstól kapott adományt megköszönve. E helyről szeretném megköszönni a székesfehérvári és pécsi hívek újabb alapítványi adományait, valamint a szórványaninkból befizetett egyházfenntartási adományokat.

Pályázaton nyert (Unitárius Alapítvány) pénzből egyházközségünk új számítógéppel gazdagodhatott.

Miután presbitériumunk E.K.T. elé vitte a Polgárdiban lévő ingatlan nehéz ügyét, kocsordi lelkészünk és annak gondnoka ajánlották fel példaértékű segítségüket. A polgárdi ingatlan melléképületét közös erővel tettük veszélymentessé. Külön köszönet továbbá Lőrinczi Zsolt és Kelemen Attila testvéreinknek, akik az ingatlan állapotával, a telek megosztásával lelkiismeretesen törődtek. Év végéig az ingatlant albérlő lakói elhagyják, szabaddá téve azt. A polgárdi egyházközség múltbéli emlékeit is dokumentálni kezdtük.

Egyházközségünk Pécsen 2 egyetemi hallgatóval, Székesfehérváron 4 családdal gyarapodott.

Istentiszteleteinket a már közzétett időpontok szerint rendszeresen megtartjuk, erről gyülekezeti tagjainkat körlevélben évi 4-6 alkalommal értesítem. Szeptember 8-tól (Pécsen) vallásóránk tartása is elkezdődik.

Máté Ernő

Amikor Locarnoba érkezünk, már a vasútállomáson tapasztalhattuk a helyiek segítőkészségét. Amint a Casa Locarnot vagy a Locarno Monti-t említettük a buszjegyautomatához vezettek, és megmutatták honnan, melyik buszállásról indul a járatunk. Az talán már csak az isteni szerencse, vagy nevezhetnénk csak úgy is „hab a tortán”, hogy rögtön az állomáson felfedeztük Inge de Jong holland református lelkésznot, aki szintén két nagy bölönddel érkezett a Casa-ba.

Bejelentkezésünk után, a finom ebédnél ért a második meglepetés, tört angolságomra „Jó étvágyat kívánok!” volt a válasz Zöld Zsuzsa marosvásárhelyi önkéntes „konyhatündértől”. Kicsi ez a világ, állapítottuk meg boldogan a földinkkel megismerkedve. Még pár óra, pár nap és a Casa Locarnoba megérkeztek a többi társaink is Európa legkülönbözőbb tájairól. Reggelinél, ebédnél és vacsoránál a hat főre ízlésesen megterített kerek asztaloknál legtöbbször páratlan számban üldögéltek. Először nem értettük, hogy miért, de rövidesen rájöttünk, hogy ez a házigazdák fifikája, így „kényszerítették” arra, hogy mindig más és más nemzetiségűvel váltsunk szót, ismerkedjünk. De azért, természetesen, megtörtént a hivatalos ismerkedés is az ismerkedési esten, amikor mindenki bemutatkozott, és itt rögzítették a következő estek áhítatainak sorrendjét is. Pár nap múlva már lassan-lassan mindenkiről megtudhattunk valami érdemlegeset. A litván baptista lelkész házaspár 7 évet húzott le Szibériában, de életkedvük ma is töretlen, a sziléziai területen élő, lengyel nemzetiségű evangélikus lelkész szülőföldjén német anyanyelvűeknek is tart istentiszteletet, a törékeny, filigrán 82 éves francia hitoktató nővére 1-1 évet töltött Madagaszkárban és Togóban és még sokáig sorolhatnám az élet-történeteket.

A legnagyobb létszámú „frakció” a magyar volt ebben a turnusban is (12 fő), egy részük Magyarországról a másik pedig Erdélyből érkezett. Borús délutánokon a tárgyalóteremben egy kis tea meg kávé mellett mesélgettünk egymásnak sorsunkról, egyházaink gondjairól és eddig elért eredményeinkről. Ilyenkor, amikor még nagyobb volt a kényszerű összezártság, a különböző nemzetiségű emberek még jobban kitárulkoztak, ízlelgettük egymás nyelvét. (Visszajövetelünk előestéjén az idős francia néni megkért, hogy engedjem magam mellé ülni, hadd ízlelje még pár percig a csodálatos magyar nyelvet, hátha Párizsban a metró fel tudja majd ismerni!) A kezdeti nyelv-problémákat a „közvetítő” társaink oldották meg (például az olasz Combatisztesztes vagy az erdélyi Kovács református lelkész), akik akár öt-hat idegen nyelvet is beszéltek.

Tudja mi az érdekes – mesélte egyik este, egy pohár bor mellett, a Casa teraszán az idős Honig, holland lelkész – ezelőtt öt-tíz évvel a német nyelv volt a közös kommunikációs nyelv.

De az utóbbi időben, főleg a Kelet-Európából érkező vendégek többsége immár angol nyelven beszél. És ez így jó, talán ezzel még ökümenikusabbá vált a Casa.

Egy biztos, az ökümenizmusból egy életre szóló leckét kaptunk. Az esti áhítatot tartó soros lelkész mindig felkérte pár kollégáját, hogy más nyelveken is olvassák fel az Igét. Volt olyan alkalom, amikor akár 6-8 nyelven is elhangzott a bibliai idézet.

A Casa vezetőjének és munkatársainak figyelme mindenre kiterjedt. Ha valamelyik vendégnek születésnapja volt, reggel már ott várta az asztalon a torta egy kis gyertya társaságában.

A barátságok észrevétlenül, pár nap alatt már megkötődtek. A közös kirándulások, séták, beszélgetések még közelebb hozták a vendégeket.

CASA ON THE ROAD

Ökümenikus puzzle

Ebben az idilli állapotban – mint később megtudtuk nem teljesen véletlenül – egyik hétvégén egy szomorú hírral kellett szembesülnünk. Az 1947 óta megnyitott ökümenikus ház, ahol vendégek százai és ezrei fordultak meg, ahol a hidegháború ideje alatt egyetlen lehetőség volt találkozni a keletieknek a nyugatiakkal, és ahol világégéskor, mint legutóbb a balkáni háború idején, menekültek százait látták vendégül, 55 év után, a HEKS és WCC döntése alapján ez év végével meg fog szünni. A ház fenntartói úgy gondolják, hogy a „Casa Locarno” eszméjét a jövőben immár a házon kívül kell propagálni, és ehhez több Kelet-Európai helyszín is megneveztetett. Szóba jöhet egy cseh, lengyel és magyar helyszín is a moldvai kolostorok és a Kaukázus mellett. Ezek az intézmények csak alkalmanként lesznek igénybe véve. A Locarnoban tartott tárgyalások utáni tájékoztatón, amin tudomásunkra hozták a döntést, az is kiderült, hogy még nincs egy kiforrott elképzelés. De egy biztos: a Casa Locarno mint intézmény meg fog szünni. A Ház egy másik Utat keres. A szomszédos Asconaban, az evangélikus templomban tartott történeti visszatekintés után, a Casa-tól hozott jelképes kövekkel egyben már meg is tettük az első lépést a kiköltözés folyamatában. Mi, kelet-európaiak, kissé szomorúan vettük tudomásul a megmáshatatlant döntést, de talán itt az alkalom, hogy ezek után mi viszozonozzuk a szíves vendéglátást, és a nyugatiak „testközelből” is megismerhetik a mi nehézségeinket, esetleg talán még tőlünk is tanulhatnak. Úgy tűnik, ők erre nyitottak.

Egyik borús délutánon a győri református lelkésznot egy már idejét múlta Európa-térkép puzzle-t vett elő. Pár perc múlva több segítőtje is akadt. Külső szemlélőként arra lettem figyelmes, hogy mindenki a saját hazáját, az egykori Csehszlovákiát, NDK-t, Szovjetuniót ismeri a legjobban, annak kirakásában tud segíteni. Ekkor döbbsentem rá, hogy de jó volna megismerni a másik hazáját, vallását; életét is. Talán ez lenne az igazi Ökümenizmus.

Bandi András

Locarnói emlék

*Ott, ahol a hegyek az égig érnek,
S lábukat a tó tükrében mossák,
Fent a hegyoldalban
Enyhe szellő szárnyán
Legyeznek a pálmák.
Bujazöld természet,
Sok száz, ezer virág,
S madárdal kíséri
Este a harangkongást.*

*Csendes ház. Tán kihalt?
Vajon itt kik laknak?
Halk szóval, több nyelven
Istenfélő lelkek
Az Úrhoz imádkoznak.*

Locarno–Pécs, 2002. május–június

Bandi András

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

A mi egyházközségünk élete is gazdag volt ezekben a nyári hónapokban:

Július 28-án tizenegy egyháztagunk képviselte gyülekezetünket a fűzesgyarmati ünnepségen. Gergely Felicián gondnokunk tolmácsolta üdvözetünket és jókívánságainkat (*lásd a képen*), és átadott tíz darab unitárius jelvényt – gyülekezetünk ajándékát.

Július 28-án, vasárnap angol–magyar nyelvű istentiszteletet tartottunk. Szószéki szolgálatot Dr. Richard Boeke unitárius és Léta Sándor lelkész mondott. Jelenlétükkel megtiszteltek: Dr. David Keyes, az amerikai testvérgyülekezeti tanács elnöke, Jeff Teagle és felesége, az angliai Unitárius és Szabadelvű Vallások Szövetségének az elnöke, Ellen és Douglas Campbell házaspár-
ok, a torontói testvérgyülekezetünk tagjai, valamint két holland és öt amerikai unitárius. Az istentisztelet végén Douglas Campbell átadta a torontói lelkészek üdvözetét és jókívánságait és egy szép Kanadát bemutató képes könyvet ajándékozott a gyülekezetünknek. Biztosítottuk egymást, hogy a testvéri kapcsolat mélyíteni fogjuk.

Két hét múlva, augusztus 11-én ismét kétnyelvű istentiszteletet tartottunk. Patt Herdklotz ashlandi (Oregon állam) lelkész-növel, aki lengyelországi unitárius zárandokújáról beszélt. Is-

tentisztelet után megünnepeltük a Léta család letelepedési engedélyének jóváhagyását.

A szejkefürdői unitárius világtalálkozóon Pálffy László jegyző képviselte egyházközségünket, akit a Magyar Rádió unitárius félórájában hallhattunk válaszolni Veres Emese Gyöngyvér kérdéseire.

Sepsi Kovács Éva főgondnok-asszonyunk 85 darab bársonyhuzatos széklet adományozott templomunk és gyülekezeti termünknek. Ez úton is hála-
lát és köszönetet mondunk e nagylelkű ajándékért.

Felhívjuk kedves híveink figyelmét arra, hogy a gyermekek vallásérkölsi nevelését szeptember 15-től kezdve beindítjuk, és felkérünk minden szülőt, hozza el gyermekét a minden vasárnap de. 10 órától, az istentisztelettel egyidőben tartandó vallásórára. Így a szülő is részt vehet az istentiszteleten.

Ugyanakkor beindul a konfirmáló növendékek felkészítése is a jövő évben tartandó konfirmációi szertartásra és ünnepségre. Kérjük azon szülőket, akiknek 13–14 éves gyerekeik vannak, jelentkezzenek a további megbeszélés érdekében.

A gyülekezet lelkészei a következők szertartásokat végezték: 5 temetési szertartást, 1 házasság megáldást, 3 keresztelési szertartást.

Előre értesítünk minden kedves érdeklődőt arról, hogy egyházközségünk gyülekezeti termében szeptember utolsó vasárnapjától kezdve folyamatosan az év végéig kiállítást rendez a csókfalvi Sándor János farfaragó, melyre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Szomorú szívvel vettük tudomásul Dr. Nyiredy Szabolcsné született Budinszky Edit elhalálzásának hírért, aki életének 81. életévében, augusztus 9-én távozott az élők sorából. Temetésén, amely 2002. augusztus 26-án volt a Farkasréti temetőben, gyülekezeti tagjaink koszorút helyeztek szeretett Szabolcs bácsink felesége emlékére.

L. S.

MEGHÍVÓ

Dinnyés József daltulajdonos, szeptembertől minden szerdán 18 órától előadóest-sorozatot indít a Heltai Gáspár Unitárius Könyvesboltban (1054 Budapest, Alkotmány utca 12.).

Hetente más műsorral, más előadókkal, CD bemutatóval, elhangzanak zsolttárok, énekelt versek, népballadák. CD-k a helyszínen vásárolhatók.

Minden érdeklődőt szeretettel meghívunk és várunk.

A műsor:

Szeptember 4. Az országút széléről – Dinnyés József dalai

Szeptember 11. Dal a jövőről – Ratkó József 27 verse

Szeptember 18. Béke-tanszék – Petri Csathó Ferenc versei

Szeptember 25. A hónapforduló dalai

Október 2. Márczius örökködike – 15 vers a szabadságról

Október 9. Homo Hungaricus – a szétszóródott magyarság versei

Október 16. Vigasztaló – 14 vers 1849–1899

Október 23. A hónapforduló dalai

Október 30. Tizenhat zsolttár – Szenci Molnár Albert zsolttárfordításai

November 6. Vascstillag – Buda Ferenc 23 verse

November 13. Lélektől-lélekig – 1899–1949 között írt versekből

November 20. A hónapforduló dalai

November 27. Kortársaim – 32 vers 1949–1999

December 4. ... énekének ... – dalok kisiskolások részére

December 11. Hamszin éj – Izraelben élő magyar költők versei

December 18. A hónapforduló dalai

December 25. A boldogító törvény – Szenci Molnár Albert zsolttárfordítása

Az összes hangfelvétel megvásárolható a Heltai Gáspár Könyvesboltban!

Ismerkedjen a honlappal: <http://dinnyes.euroastra.com>.

Érdeklődni lehet a 06 1 342-4872 telefonszámon, vagy drótpostán: dinnyes@hungary.cc.

Nagy ünnep volt Füzesgyarmaton

2002. július 28-a nem csak úgy íródik be Füzesgyarmat történelmébe, mint az egyházközség megalakulása 100. évfordulójának méltó megünneplése, hanem a merész álmodozás bizonyossággá válása, az építendő lelkesi lakás alapkövének letételével és megáldásával.

Amolyan „bemelegítő” előzetes és hívogató volt az ünnepet megelőző pénteki „Egy az Isten” vallásos félóra a Kossuth Rádióban, ahol minden az egyházközségről szólt, imádság, visszapillantás, jelenünk ismertetése, jövőnk megáldása.

Aztán eljött vasárnap, nyhe szellővel, napsütéssel, ami elviselhetővé tette az egész napunkat. Gyönyörűen feldíszített templom várta az érkezőket, a virágok színpompája mellett ott díszlett a padosok támláinak előző héten elkészült védőborítása. Mint annyiszor, kis, újra fehérre meszelt templomunk most sem tudta befogadni mind a sok érkezőt, érdeklődőt. Harangszó és harmóniumjáték kísérete mellett vonult be a nemzeti zászlót, az egyházi zászlót vivők, valamint a konfirmándus, egyháziak, világiak, neves meghívottak sokasága. A helybéli nyugdíjas klubunk és a vendég bélmegyeri klubunk dalárdistáinak közreműködésével gyönyörűen szólt az ének.

Főtisztelendő Rázmány Csaba püspökünk emlékbeszédét figyelemmel hallgatta a gyülekezet. Visszatekintése mellett, méltatva az elődök és utódaik munkáját, jövőnk felelősségteljes vállalására buzdította az ország tájairól is hazatért vagy vendégként érkezett híveket. A szószéki szolgálat után e sorok írója a gondnokkal és pénztárnokkal, valamint egy hittanórással köszöntötte a vendégeket, és virágcsokrokat adott át a püspöknek, feleségének, Vigh Ilonának, térségünk országgyűlési képviselőjének, Lezsák Sándornak, Lakitelek megáldódójának és éltetőjének, országgyűlési képviselőnek, valamint a helybéli lelkeseknek és feleségének. Ezután következett a konfirmáció, amelyen Kovács Nelli hittanos tett hitéről vallást. Szép volt hallani a bátor bizonyosságtételt az ifjú ajkairól, bizony a padosorok közt nem egy könnyes tekintetet lehetett látni. A kikérdezés után először részesült úrvacsoraosztásban a megkonfirmált lány, aki aztán püspök urunk áldásában részesült, és megkapta a „szokásos” ajándékot, egy Bibliát, Egyházunk ajándékát. Gondnokasszonyunktól átvette a konfirmáció emléklapot és egy füzetecskét egyházközségünk történetéről, amelyet a lelkes most írt és adott ki a 100 éves évfordulóra. Megható volt Nelli fogadalmátétele szívre tett kézzel, miközben fogta másik kezével az egyházi zászló szegélyét. Utána a zászlóra egy emlékszalagot kötött fel, és beírta nevét a konfirmáltak anyakönyvébe. Egy megkonfirmált és egy hittanos ifjú köszöntötte az új egyháztagot, és virágot nyújtottak át neki. Az egész ünnepi műsort vette a Magyar Televízió, itt volt a Duna TV is. Emellett rádiók vidéki tudósítói, újságírók tucatja érdeklődött kis egyházközségünk nagy ünnepe iránt.

Főtisztelendő püspök urunk és a főtisztelendő asszony a konfirmálás után el kellett távozzon, mert délután kezdődött Budapesten az IARF 31. kongresszusa. De mielőtt elhagyták volna a templomot megható jelenetre került sor. Ifj. Kovács Lajos presbiterünk két, még nem iskolás, hittanos leánykája a nagymamájuk által készített csodálatos csipkeegyüttest adott át emlékebe a püspöki házaspárnak és a helybéli tiszteletesasszonynak is. Az ünneplés nélkülük folyt tovább, de ugyanolyan emelkedettséggel, áhítatos figyelemmel. Balászi László lelkes a most megje-

lent és említett könyvecske alapján röviden beszámolt az egyházközség eltelt 100 évéről. (A „100 éves a Füzesgyarmati Egyházközség” című kiadvány kapható a lelkesi hivatalban és Budapestesen a Heltai Könyvesboltunkban, Alkotmány utca 12. szám alatt és postán is megrendelhető.) A történeti áttekintést meghallgatták azok, akik még részesei voltak a kezdeti és közép időszakoknak, akik hosszú évtizedek után jöttek vissza emlékezni, de azoknak is érdekes volt, akik „kívülállóként” szereztek tudomást e kis közösség küzdelmes életéről, arról a megmaradásért vívott harcról, amelyben sokszor csak az isteni gondviselés segített.

Az emlékezés után lelepleztük azt a két emléktáblát, amelyeket az elszármazott Sári József készíttetett el. Az egyik az elmúlt 100 évet idézte, amelynek leleplezésében Lezsák Sándor segített, a másik pedig az első unitáriusnak született gyermek emléket idézte, aki Sári József édesanyja volt. Ennek leleplezésében Vigh Ilona segített, és természetesen ott volt az emlékező gyermeknagypapa is, megrendülten, remegő kezekkel véve le a leplet édesanyja emléktáblájáról.

Hitvalló énekek elhangzása után lelkes felolvasta a győri egyházközség üdvözlését, majd tolmácsolta Orbán Viktor volt miniszterelnök üzenetét és jókívánságait, aki elfogadta meghívásunkat, de a Tusnádi-Bálványosi értekezlet miatt nem tudott megjelenni. Élő üdvözlések és ajándékátadások következtek: először a városnagyményi szórványgyülekezet presbiter, Felhős Szabolcs virágozott az emléktáblánál és üdvözölte az ünneplőket, utána a debreceni egyházközség nevében Dr. Oláh Andor presbiter adta át gyülekezte üdvözlését és ajándékát. Gergely Felicián gondnok a Budapesti Bartók Béla Egyházközség nevében szólt és adott unitárius jelvényeket ifjainknak. Végül Dr. Nyiredy Szabolcs tiszteletbeli főtanácsos szólt egykori cserkészársághoz, Sári Józsefhez és a gyülekezethez. E felemelő percek után vonult ki a gyülekezet a templomból folytatni az ünneplést az emlékparkban. Közben átvehették az említett könyvecskéket, adományokat adva érte a felépítendő papilakra, és a Felhős Szabolcs által készíttetett, ajándékként hozott jubileumi levelezőlapok is nagy tetszésnek örvendtek és fogytak is.

A templomból kihozott virágokkal körülvéve az emlékparkban levő emlékműveket meghallgattuk tiszteletbeli unitáriusunk, Lezsák Sándor mélyen szántó gondolatait kicsi egyházunk történelmi nagy tetteiről, helytállásáról az elmúlt századok alatt. Jó volt hallani biztatását a kis gyülekezet felé, hogy nem szabad az elődök útjáról letérni, szellemüktől eltérni. Beszéde után a tavasszal ültetett emlékfát megöntözte, és

áldásunkat kértük a fa életére, hogy őrkdjön és jegyezze az elkövetkezendő század eseményeit, lehessen tanúja sok-sok nagy eseménynek.

Utolsó szép mozzanata volt ünneplésünknek az átvonulás a lebontott papilak helyére, hogy ott letegyük alapkövét egy újnak. A zászlók vezettek, amelyekre a már említett konfirmándus szalagja mellé felkerültek a zászlóanyag jubileumi szalagjai is: az egyházira Gyáni Endréné zászlóanyáé, a nemzetire Fodor Lajosné zászlóanyáé, akit betegsége miatt a tiszteletesasszony helyettesített. Megérkezve a lelkesi telekre e sorok írója elmondta röviden a papilak történetét és elképzeléseinket a jövődjő lakással kapcsolatban. Az egyházközség történetét tartalmazó

Kovács Nelli vallásáról hitet tesz

Lezsák Sándor ünnepi beszéde

könyvecskét, az új lakás Kovács Zsolt által elkészített tervdokumentációját és egy téglát a régi papilakból egy dobozba rakva a tervező építómérnök tartotta kezében addig, amíg Vigh Ilona országgyűlési képviselő elmondta beszédét, biztatva a kis közösséget, hogy ne csüggedjen el a kilátástalan idők ellenére se, hiszen élt már át nehéz időket, de a jó emberek és a gondviselő Isten meg fog segíteni a tervünk, álunk megvalósításában. Ifj. Kovács Lajos presbiter átvette a tervezőtől a dobozt, és a paplak helyén, a leendő alapba belehelyezte és befedte. Méltóságteljesen énekelte el a nagy ünneplő sereg Nemzeti Imádságunkat és a Székely Himnuszot.

Befejezésékként lelkész megköszönte a megjelenést, áldással bocsátva el a sokaságot otthonaikba közelre vagy távolra. Az arra előzetesen jelentkezőket, mintegy 120 lelket hívott közös ebédre a közeli Kandia kisvendéglőbe. Estébe nyúló, tartalmas beszélgetésekkel telített találkozás volt. Az ünnepség után rádiók, tévések, újságírók több beszélgetést folytattak többekkel. A tévéadások pontos idejét nem tudjuk, de a különböző lapok kiemelt helyen emlékeztek meg nagyszerűen sikerült ünnepünkről. Szerénytelenség és túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a 2002. év legnagyobb eseménye a Magyarországi Unitárius Egyházban a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség 100 éves évfordulója volt.

Előző beszámolóinkat azzal fejeztük be, hogy minden erőnkkel az évfordulóra készülünk. Ennek jegyében is tettünk mindent. Istentiszteleteink nem maradtak el egyetlen alkalommal sem. Az évfordulás készülődéshez hasonló volt az erdélyi kirándulás szervezése is. Az előző beszámoló példázza azt, hogy nem hiába fáradoztunk, és egy másik beszámoló tanúsítja azt, hogy az erdélyi út is jól sikerült. Az ünnepi készülődéshez hozzátartozott az is, hogy a templomunkat kívülről újra be kellett meszelni, az emlékparkot és a templom környékét széppé kellett tenni. Köszönet a fáradozóknak. A templom tetején is tatarozást végeztünk, mert egy alföldi vihar kifodta sok helyen. Már említettük, hogy a templompadokat bevontuk, mert az új festés nagy melegben megfogta az emberek ruháját. Az ünneplésen már nem is volt semmiféle gond ezzel. Gondoskodnunk kellett a bontásra ítélt papilak lebontásáról is. Ezt Bánsághy Sándor szimpatizáns vállalta, hogy az anyag fejében elvégzi. Még egy gólyafészket is el kellett költöztetnünk időközben, mert anélkül nem lehetett a bontásnak nekikezdeni. Ezek mind kiadásba kerültek.

Időközben kereszteleési szertartásokat is végeztünk: Varga Attila Roland, Laskai Jázmin Alexa és Nagy Ramóna váltak keresztség által egy-

Rázmány Csaba püspök is találkozott a helybeliekkel

B. L.

házközségünk tagjaivá. Isten áldása legyen a gyerekek életén és segítse szeretteiket a felnevelésben.

Számos vesztesség is ért az eltelt időszakban, nyolc testvérünk koporsójánál kellett a vigasztalás, hitelesítés isteni üzenetét tolmácsolni: Kéki János 64, Kőrösi Lajos 51, Divíki Ferenc 42, Kovács Károly 80, Kálmán Imre 78, Komáromi József 53, Kiss László 68 és Bónác György 60 évet élt. Senki közülük nem volt unitárius, de hozzátartozói a mi egyszerű búcsúztatási szertartásunkat igényelték nekik. A jóságos Isten adjon nyugalmat elhalt szeretteinknek, övéiknek vigasztalást.

Főtisztelendő püspök úr szerény személyemet nevezte ki Debrecenbe beszolgáló lelkésznek arra az időre, amíg az ottani lelkész szülei szabadságon lesz. Augusztus első vasárnapján meg is tartottuk az első istentiszteletet. Én prédikáltam, a feleségem kántorizált. A nyári uborkaszezon ellenére tizenegynéhányan voltunk a templomban. Minden első és harmadik vasárnap délután három órakerül sorra az istentisztelet. Azóta már megtartottuk a másodikat is. A következő szeptember elsején lesz. Az Őszi Hálaadási istentiszteletre szeptember 15-én délután 3-ra várjuk debreceni és környékbeli híveinket. Itt mondjuk el, hogy Vásárosnaményben szeptember 28-án tartunk Őszi Hálaadási istentiszteletet. Ez szombat délután 3-kor lesz, mert vasárnap, 29-én Füzesgyarmaton, a szociális otthonban és harmadikként a Gyula és Környéke Szórványgyülekezetben lesz hálaadó istentisztelet. Gyulán egyébként augusztus 25-én is volt istentisztelet. Augusztus 9. és 13. között volt az emlékezetes erdélyi kirándulásunk és a szejkei Világátalálkozón való részvételünk. Erről külön beszámolóban tudósítunk.

Augusztus 25-én került sor a „Jótevők Napja” megtartására. Ez alkalommal emlékeztünk a „Zs. Nagy Lajos Hunor Emlék-alapítvány névadójára, aki pontosan 10 éve ment el tragikus baleset következtében. Ezen a napon mintegy 27 fiatalnak, középiskolásnak, főiskolásnak, egyetemistának adtuk át a pályadíjakat. Ez évben a megpályázható összeg elérte a 100 000 forint összeget. Reméljük, hogy fiataljaink az emlékezésből erőt merítenek álmaik, terveik megvalósításához a jövőben. Papilaképzési terveinkben várakozó állásponton vagyunk, mert szomorú hírek érkeznek arról, hogy a jelenlegi kormány nemzeti-keresztény értékeink felkarolása helyett elsorvasztja a Széchenyi tervet, amelytől mi is vártuk a támogatást. De nem adjuk fel így sem szándékunkat, Füzesgyarmatnak vagy így vagy úgy, vagy ezen a helyen, vagy máshol, de lesz majd egy lelkes lakása.

Hódmezővásárhelyi hírek

Egyházközségünk életében kiemelkedő eseményeként tartjuk számon július 7-én tartott konfirmációs ünnepségünket. Ünnepélyes keretek között négy konfirmáló növendék tett tanúbizonyságot hitéről: Gyüre András, Szabó Ádám, Szabó Előd, Szabó Csaba. Az élő virággal díszített templomunk hangulata a konfirmálók magabiztos bizonyágtétele, Borsos Annamária zenetanárnő orgonajátéka feledhetlenné tette mindannyiunk számára a napot. A konfirmáló növendékek nevében Gyüre András köszöntötte a szép számban megjelent templomi gyülekezetet.

Külön öröm volt számunkra, hogy köszönthettük körünkben a szovátai egyházközség gondnokát, Fazakas Jánost és kedves hitvestársát, Marikát, valamint Kelemen Tündét, a marosvásárhelyi gyülekezet tagját.

Az Országos Fuvolás Tábor és Zenei Fesztivál keretében templomunk számos hangversenynek volt a színhelye. Július

8-án, 10-én, 12-én, 13-án, 14-én hallgathattuk a zenés produkciókat. A műsorban többek között hallhattuk a magyarság honfoglaló útvonalában élő népek ősi zenéjét is. Az előadó Alexandra Horsch bejárta ezt az utat az őshazától a Kárpát-medencéig. Hosszú ideje élt az ott élő népek között, tanulta zenéjüket, gyűjtötte dallamaikat és hangszereiket, és megtanult azokon játszani. Elsajátította az ősi torokének különböző technikáit. A koncerten megszólaltak ezek az instrumentumok: a kaval, a doromb különböző fajtái, a tapsur, a dombra, a duplafurulya, a tilinkó, a kabut, a sámándob és más hangszerek. Hallhattuk az ősök félelmetes fegyverét, az íjat is zeneszerszámként megszólalni és megtudhattuk, hogy miként lett a hangszerből fegyver.

A tábor tanárai és diákjai által megszólaltatott művek is maradandó élményekkel gazdagítottak.

Kiss Mihály

Pestszentlőrinc

Minden gyülekezet életében vannak olyan emberek, akik munkája nélkül szinte elképzelhetetlen lenne egy közösség élete.

Olyan emberek ők, akik észrevétlenül ám Isten iránti feltétlen hűséggel sáfárkodnak a rájuk bízottakon. Annyira természetesnek vesszük munkájukat, segítségüket, hogy nem is gondolunk bele igazán, hogy mennyi terhet, gondot vesznek le vállunkról. Hozzá tartoznak életünkhöz, mindennapjainkhoz, hiszen közösek gondjaink, ugyanazok örömeink, céljaink, együtt gondolkodunk.

A pestszentlőrinci közösség hosszú ideje – majd egy negyed évszázada – el sem tudná képzelni életét Balogh Mária nélkül.

Marika néni élete – mert mindenki csak így hívja – szinte összeforrt a lőrinciek életével. Négy lelkész mellett vezette az egyházközség pénztárát lelkesedéssel, hihetetlen pontossággal, precizitással. Munkájának köszönhetően gyülekezetünk vagyona évről-évre szépen gyarapodott.

Ám figyelme nem csak erre terjedt ki. Újra és újra segítette az érkező lelkészeket a beilleszkedésben, szorgosan gyűjtötte az új unitáriusok címét és tartotta a kapcsolatot a régiekkel. Telefonált, családokat látogatott, leveleket írt ha kellett. S mindezt önzetlenül, soha el nem fáradva mindenféle köszönet elvárása nélkül.

Marika néni

Itt szeretnénk, megköszöni mindazon híveinknek segítségét, akik részt vettek a kerítés felújításán végzett közmunkán. A munka azonban még nem fejeződött be, így továbbra is várunk minden segíteni szándékozót.

Örömmel hozzuk minden kedves hívünk tudtára, hogy megszépült a pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség harangja, Pető László Svájcban élő testvérünk jóvoltából. Anyagi segítségével sikerült templomunk csillárjait is rendbehozni. E helyről is szeretnénk támogatását megköszönni és Isten áldását kérni Órá és családjára.

Sz. A.

Beregi unitárius szórvány

Július végén az IRF 30 fős delegációja tiszai túrán vett részt vásárosnaményi központtal. Az ötnapos program keretében megismerkedtek a település és a környék, Bereg nevezetességeivel.

Így felkeresték az unitárius emlékhelyeket (Orbán Balázs emlékoszlopa, Balázs Ferenc emléktáblája, a kettős funkciójú 56-os emléktábla, Kriza János emlékoszlopa), ahol elhelyezték a megemlékezés virágait. Az utolsó délután tiszteletüket tették a beregi unitárius szórvány gyülekezeti termében, ahol megismerkedtek a szórványgyülekezet életével, és ismertették az IRF ez évi tevékenységét. Az utolsó napot táborúzzal zárták.

Másnap Tokaj felé vették útjukat, ahol végetért a felsőtiszai túra. Richard O'Brien és Matthias Pilger-Strohl jövőre meghívtak egy beregi ifjúsági delegációt az IRF angliai találkozójára. A beregi fiatalok már most nagy izgalommal készülnek a megtisztelő részvételre.

Az IRF-tagok megkoszorúzzák Balázs Ferenc vásárosnaményi emléktábláját

Július 28-án háromfős delegációval képviseltette magát a beregi unitárius szórvány a centenáriumi ünnepelő füzesgyarmati unitárius gyülekezet istentiszteletén.

Ismét nagyszerű alkalom volt találkozni az alföldi unitárius testvérekkel. Ez a szinte hagyományossá váló július végi alföldi búcsú jó alkalom Isten szeretetének megtapasztalására és a közös gondolkodásra. Ezen a július végi vasárnapon találkozhattak a békési, a beregi, a hajdú-bihari és a pesti atyafiak. A nagyszerű ünnepséget igazi alföldi ebéd követte.

A díszében a debreceni atyafiakkal megállapodtunk abban, hogy közreműködünk az alföldi unitárius búcsú megszervezésének kiszélesítésében Dunapatajtól-Vásárosnaményig. Így az egész alföldi unitáriuságot összefoghatjuk, és elősegíthetjük a hitbéli megerősödésüket. A beregi delegáció egy énekszámval és az újonnan felavatott két emléktábla megkoszorúzásával kapcsolódott be az ünnepségbe.

Az ünnepelő gyülekezetet egy beregi szöftessel, a Partium folyóiratuk számaival és az alkalomra nyomtatott centenáriumi emléklevelezőlapokkal ajándékozták meg. Harmadszorra vettek részt az erdélyi unitárius búcsún a beregiek.

Augusztus második szombatján a Szejké-Fürdőn megrendezett egyetemes unitárius találkozón háromfős beregi delegáció vett részt. A felemelő ünnepi műsor után a beregi delegáció is megkoszorúzta a legnagyobb székely, Orbán Balázs sírját.

A nagy magyar tudós méltó tiszteletnek örvend Bereg fővárosában. Vásárosnamény szívében található az Orbán Balázs körút, illetve a körút közepén lévő diós ligetben áll a névadó fából faragott emlékoszlopa.

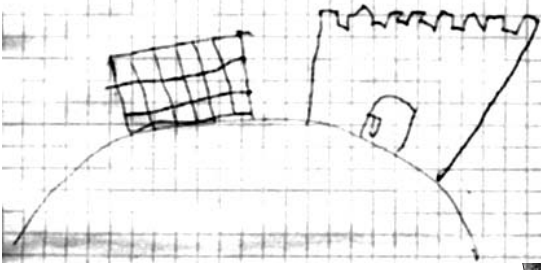
A háromnapos erdélyi körúton testvérkapcsolatot építünk ki a szovátai unitárius gyülekezet presbitériumával. Azon leszünk, hogy ez a testvérkapcsolat mindkét gyülekezet hitbéli erősödését szolgálja.

beregi

A Nográdi vár veretője

Reggel 9-órakor elindultunk a vonathoz.

En veretem el őket a Nográdi várba ahol sokat játszottunk.

Sportnap a telken

Nekem a sportnap tetszett a legjobban. Három csapat volt a piros, zöld és a kék. A fiúk többet játszottak labda játékokkal.

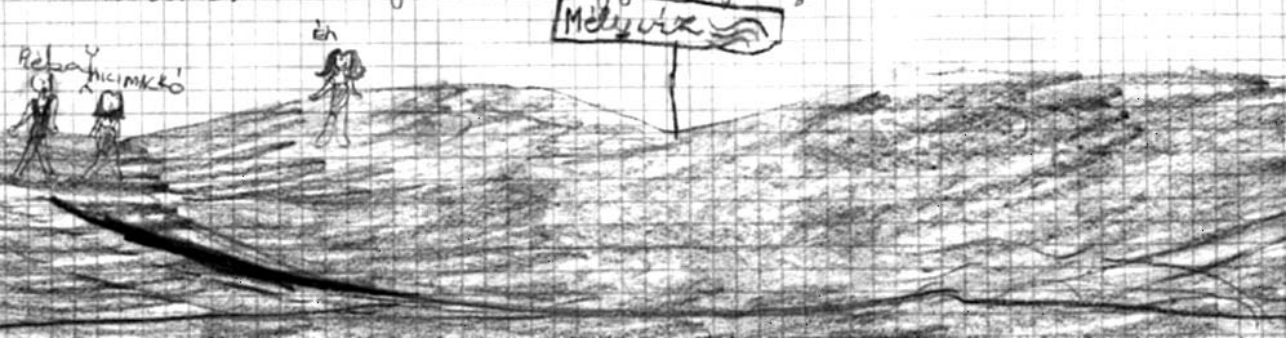
És utána amintán kitöltöttük a papírt az után kivágtuk és felragasztottuk amit kitöltöttünk. Amiól egy imét alkottunk mégpedig egy hangzik.
Uram, segíts találkozni emberekkel!
Vannak szülem; segíts nekem megérteni őket.
Vannak barátaim; segíts, hogy sem előtt tartanom azt hogy milyenek.
Van telken! Segíts adni másoknak szeretetet.
Vannak irásaim; segíts, hogy tudjam írni a másokit.
Vannak híleim; segíts meghallani a hangod.

Öszi táborban elmeltünk a Váci strandra.

Mentünk melegelni. Szaradni de nem volt értelmes mert majd meg vette az őszi hidege. De vízben sokkal melegebb volt.

Közéle az őszi beköszöködtünk. És arról beszélgettünk hogy milyen jó volt a Váci strandon.

Magyarkút

Mi kell egy jól sikerült nyári táborhoz?

Végy egy kb. 300 négyszögletes telket valahol a Börzsöny fenyőfákkal körbevett sűrűjében – Magyarkút és környéke pont megfelel a célnak.

Édesítsd meg egy kis napsütéssel!

Végy tizenegynéhány lelkes, mindenre kapható unitárius palántát.

Hígytsd fel egy-két vállalkozó szellemű felnőttel, és máris egy fantasztikus kis csapat sült ki belőle.

Hogy mitől lett szép az együtt töltött idő?

Talán a sok közös együtténekléstől és imádkozástól, a sok játéktól és beszélgetéstől, kirándulástól és pizzapartitól, de a sok felnőtt okoskodás helyett beszéljenek maguk a gyerekek!

Mi pedig köszönjük nektek Farkas, Bulcsú, Ádi, Dani, Réka, Zsófi, Kincsó, Berni, Micimaci, Babe, Timi, Niki, Joli, Enikő, Margit, Adrik, hogy együtt lehettünk.

Találkozunk szeptember 7-én, szombaton a hajókiránduláson. A részletekről érdeklődjétek a lelkesi hivatalokban!

Hízművészig

A tábor során fűtöttünk gyöngyöt, készítettünk karkötőt, puli karkötőt, fonálképet és virágot.

Az időtöltés volt a kézműves foglalkozás néha sokáig tartott, de megérte a munka.

Becske Margit segítségével aramban minden sikerült.

Örülök, hogy itt lehettem.

Az angyalok története

A jók lényege: örömet okoztak a népeknek, annál többet az angyalok. Mindenki feljajgolt a jók fontosságát és a népek több gondolatot is, a jók érdekében sok faragunk el. A gyerekek meg persze a jók angyalok is egyaránt nagyon kedvesek és szorgosok voltak és folyamatosan elhalmozták törőmájukat mindenféle meglepetéssel. Egyrekel voltak a "szívveljáróknak", majd, hogy mások virágot kedvel, rajzokat készítették. Minden tükörrel nélkül elmondhatom, hogy lényeg az egész csapat szíve magáé és ezzel hatalmas örömet szerettek egymásnak.

A piaci partin

A piaci partin azt örököltük csinálni hogy önkéntesülünk és megbeszéljük hogy mi volt a jó és a rossz és hogy mi lesz máskor a mi kívánságunk és meg azt örököltük csinálni hogy beszéljünk és meg imádkozunk és meg jöttek.

HÍREK

2002. július 7-én a vasárnapi istentiszteletet követően került sor a János Zsigmondról elnevezett (12. kerület) utcában tartott ünnepi megemlékezésre, Erdély első fejedelmének napra pontosan 462. születésnapja alkalmából.

Az ünnepi beszédet a püspök úr felkérésére Kászoni József tartotta, amit ünnepélyes koszorúzás követett. A koszorút elhelyezte Rázmány Csaba püspök, Kászoni József és Léta Sándor lelkészek.

Július 31-én délelőtt meglátogatta Püspöki Hivatalunkat Dr. Szallai István államtitkár úr, aki támogatásáról biztosított.

Augusztus 2-án este 8 órakor az IARF munkálatainak a befejezésével a Gellért szálló „Goblen”-termében került sor arra a fogadásra, amelyet annak elnöksége rendezett, és amelyre meghívtak közel negyven személyt így egyházunk püspökét, világi elnökét és lelkészei közül a budapestieket. Kellemes együttlét, jó hangulat jellemezte azt a közel két órát, amelyben találkozhattunk az IARF munkálatain résztvevő közeli és távoli országok képviselőivel.

Augusztus 4-én a Várban a Szentháromság téren zászlószentelés volt. A Jobboldali Ifjúsági Közösség (Jobbik) június 4-én, Trianon évfordulóján, hirdette meg az Öltöztessük nemzeti színbe a világot elnevezésű zászlógyűjtési akciót, amelynek révén augusztus 20-ra külföldi magyaroknak és határon túli civil szervezeteknek címeres nemzeti színű lobogókat gyűjtöttek. A felhívásra háromszáz nemzeti színű zászlót sikerült összegyűjteni.

Az ünnepséget levezette Horváth Tibor, a Jobboldali Ifjúsági Közösség (Jobbik) szövegírója, majd felszólalt Petheő Attila elnökségi tag és más neves személyiségek. Körpöly Kálmán zuglói református lelkész, Blankenstein Miklós, a Mátyás-templom plébánosa, Kirchnopf Péter evangélikus és Léta Sándor unitárius lelkész megáldotta és felszentelte a nemzeti színű lobogókat.

Augusztus 14-én az egy hétig tartó, II. Összmagyar Nemzeti Ifjúsági Találkozót, Bethlen Farkas, Verőce polgármestere, Rázmány Csaba unitárius püspök, Márkus László, helybeli református lelkész és Toroczka László szervező nyitották meg.

A Magyar Műveltség Szolgálat 2002. augusztus 22-én tartotta a közgyűlést a Magyarok Háza I. emeleti Szent László termében. A közgyűlést Rétháti György levezető elnök nyitotta meg. Énekszámokat adtak elő Dévai Nagy Kamilla és a Krónikás Énekegyüttes. Áhitatot mondott Léta Sándor, a Bartók Béla Unitárius Egyházközség lelkésze. Üdvözlő beszédet mondott Patrubány Miklós, a Magyarok Világszövetségének elnöke. Püski Sándor átadta a „Szabó Dezső emlékermet” Tatár József özvegyének.

A Magyar Műveltség Szolgálat – melyet 1990-ben Tatár József nyugdíjas gyógyszerész, vegyész mérnök alapított – ez évben ünnepelte 10 éves fennállását. A szervezet célja a határon kívül rekedt magyarok segítése, kulturális és szociális értékeinek megtartása céljából, hogy ne kényszerüljenek elhagyni szülőföldjüket. A Magyar Műveltség Szolgálat már 33 határon túli helyi csoportjának tevékenységére támaszkodva reálisan és pontosan méri fel a szükségleteket. Különösen a szórványban élő csoportok kulturális és anyanyelvi művelődésében való segítségnyújtásra, szellemi értékeik továbbfejlesztésére, látókörük bővítésére, magyarságtudatuk erősítésére, a szociális körülmények javítására, a gazdasági felemelkedésre és a testi-lelki egészség megtartásában való közreműködésre vállalkozott. Szem előtt tartja a Szabó Dezső-i gondolatot: „a másik magyar segítése cselekedetekkel”.

2002. augusztus 24–28. közötti időszakban tartotta értekezletét Budapesten a Nők a Nemzetközi Szervezet a Vallásszabadságért (IALRW). Erre az alkalomra közvetlenül a Nemzetközi Szervezet a Vallásszabadságért 31. Világkongresszusa előtt került sor. A munkálatokon részt vettek különböző világvallásokhoz csoportosuló liberális gondolkodó asszonyok; nem kevesebb mint harminc országból. Az előadók közül sokan szerepeltek olyanok, akiket már régóta ismerünk mi is, mint pl. Natalie Guldbrandsen (Egyesült Államok), Christine Hayhurst (Anglia), Azam Bayburdi, Szent-Iványi Ilona (mindketten Magyarországról), Gellérd Judit (Egyesült Államok), Joanna Boeke (Anglia).

A munkálatokon résztvevők közel száz tagja látogatta meg egyházközségünket a konferencia ideje alatt; akiket Kászoni József fogadott a templomban, közös áhitatot tartva és bemutatta az egyházközség történetét.

Nagy örömmel hozzuk minden érdeklődő tudomására, hogy 10 évi szünet után **megjelent az I.P.M.** (Interpress

Magazin). A havonta megjelenő magazin 2002 július havától indult be újra.

Örömmel értesítünk mindenkit, hogy Miklósi Vári Katalin debreceni lelkész és Andreas Fritz kisfiát, Manó Leventét 2002. augusztus 10-én Szász Adrienne pezsztentlőrinci lelkész megkeresztelte. A keresztelőn a családtagokon, barátokon kívül a gyülekezet tagjai is jelen voltak, akik szeretetvendégséggel kedveskedtek a lelkészi családnak. A jó Isten áldása kísérje a gyermek életét, hogy növekedjen továbbra is testben és lélekben, Isten és ember iránti kedvességében.

Szeretettel hív és vár mindenkit a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség presbitériuma a 2002. szeptember 22-én 17 órától kezdődő Four Seasons debreceni énekegyüttes előadására és az azt követő borsostokányos, puliszkás vacsorára, amit az előadást követően szolgálnak fel az egyházközség előljárói. Műsoron: reneszánsz, romantikus, kortárs egyházi zene és spirituálék.

A Budapesti Unitárius Egyházközség szeptember 21-re, szombat délelőtt 10 órára hívja mindazon érdeklődőket, akik az eddigiekben is részt vettek a magyarküti rendezvényeken, és mindazokat, akik eddig nem voltak jelen, nyárbuszúzó családi vasárnapjára.

Ez alkalomból külön meghívót küldtünk azon szülőknél, nagyszülőknél, keresztszülőknél; akiknek a gyermekeiket 2001. január 1 és december 31. között kereszteltük, és akiknek száma pontosan 30. Jó alkalom lesz ez mindannyiuk bemutatására és egymás megismerésére. Egésznapos rendezvényünkön szerepelnek: délelőtti szabadtéri istentisztelet, a megjelent gyermekek és szüleik bemutatása a gyülekezeti tagoknak, a Four Seasons énekegyüttes énekszámai, különböző üdvözlő beszédek, flekkensütés, bográcsgulyás elkészítése. Gyermekek részére szabadtéri játékokat biztosítunk. További részletes felvilágosítás az egyházközség lelkészi hivatalától a 311-3094-es telefonszámon.

Teller Ede, a Magyarországról elszármazott világhírű amerikai fizikus elvállalta a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem nemzetközi tanácsadó testületének tiszteletbeli elnöki tisztségét, és levélben kérte fel a nemzetközi tudóstársadalmat, hogy támogassa az egyetem ügyét. (MTI)

(Szerk.)